

Ds 2012:12

En ny taltidningsverksamhet

REGERINGSKANSLIET

Kulturdepartementet

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss – hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)

– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/>

Tryckt av Elanders Sverige AB
Stockholm 2012

ISBN 978-91-38-23719-9
ISSN 0284-6012

Innehåll

Promemorians huvudsakliga innehåll	7
Författningsförslag	9
Förslag till förordning om taltidningar och mottagar- utrustning	9
1 Bakgrund	15
1.1 Inledning.....	15
1.2 Taltidningsverksamheten i dag.....	16
1.3 En utveckling av taltidningsverksamheten	17
1.4 Internationell utblick.....	19
Norge	19
Finland.....	19
Storbritannien	20
Nederländerna.....	20
Australien	21
2 Myndigheternas förslag till ny taltidningsverksamhet.....	23
2.1 Produktion av taltidningar	25
2.2 Distribution av taltidningar.....	27

2.2.1	Tre modeller för att ge användarna tillgång till taltidningar via internet	28
2.3	Vad innebär förändringarna för användarna, tidningsföretagen och den ansvariga myndigheten.....	29
2.3.1	Användarna	29
2.3.2	Myndigheten	31
2.3.3	Tidningsföretagen.....	32
3	Behov av ett nytt system för taltidningsverksamhet	35
3.1	Bakgrund.....	35
3.2	Skälen för förslaget	36
4	Taltidningsbegreppet och målgruppen för taltidningar	39
4.1	Taltidningsbegreppet	39
4.1.1	Bakgrund	39
4.1.2	Skälen för förslaget	40
4.2	Målgruppen för taltidningar	41
4.2.1	Bakgrund	41
4.2.2	Skälen för förslaget	43
5	Behovsprövning och användarstöd	45
5.1	Behovsprövning av prenumeranter	45
5.1.1	Bakgrund	45
5.1.2	Skälen för förslaget	46
5.2	Användarnas tillgång till internet.....	48
5.3	Ansvar för behovsprövning och stöd till användarna	48
5.3.1	Myndigheternas förslag	49
5.3.2	Skälen för förslaget	50
5.3.3	Särskilt om användarstöd under fältförsöket	51

5.4	Ansvaret för behovsprövningen bör på sikt överföras till landstingen.....	52
5.5	Särskilt om konsumtionsutrustning och ansvar.....	53
6	Stödet till tidningsföretagen	55
6.1	Taltidningsstödet utformning	55
6.1.1	Bakgrund	55
6.1.2	Skälen för förslaget	58
6.2	Stödets storlek.....	59
6.3	Återbetalning av erhållet stöd	60
6.4	Reglering av prenumerationspriset för taltidningar.....	61
6.4.1	Bakgrund	61
6.4.2	Skälen för bedömningen.....	62
6.5	Urval och prioriteringar.....	63
6.5.1	Bakgrund	64
6.5.2	Skälen för bedömningen.....	64
7	En ny förordning om taltidningar	67
7.1	En ny förordning om taltidningar.....	67
7.2	Två parallella förordningar	68
8	Riksdagens beslut om formerna för taltidnings- verksamheten	69
9	Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse	73
10	Konsekvenser av förslagen	77
10.1	Konsekvenser för staten	77

10.2	Konsekvenser för företagen	78
10.3	Övriga konsekvenser.....	79

Promemorians huvudsakliga innehåll

Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB), taltidningsnämnden och Post- och telestyrelsen har i en rapport den 28 februari 2011 föreslagit en modell för den framtida taltidningsverksamheten (dnr Ku2011/0474/MFI). Modellen utgår från en övergång till produktion med talsyntes och användning av internetdistribution för samtliga taltidningar.

Med utgångspunkt i nämnda rapport görs i denna promemoria bedömningen att den föreslagna modellen för den nya taltidningsverksamheten innebär betydande förbättringar för användarna och en möjlighet till effektivare användning av de statliga medel som anslås för verksamheten. En ny modell för den framtida taltidningsverksamheten bör därför införas.

Genom det föreslagna produktions- och distributionsystemet för taltidningar kommer tidningsföretagen och TPB att få delvis andra uppgifter än i dag, vilket bland annat medför att stödet till tidningsföretagen för utgivning av taltidningar behöver förändras. I promemorian föreslås därför en ny förordning för att reglera bidragsgivningen och andra delar av den framtida taltidningsverksamheten.

Författningsförslag

Förslag till förordning om taltidningar och mottagarutrustning

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § I denna förordning finns bestämmelser om statligt stöd till taltidningar och om vem som kan erhålla mottagarutrustning och särskilt abonnemang som möjliggör mottagning av taltidningar via internet.

2 § Denna förordning gäller inte för radio- och kassettidningar enligt förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar.

Definitioner

3 § I denna förordning avses med

1. *målgrupp*: personer med sådana funktionsnedsättningar som innebär att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning;

2. *taltidning*: en upptagning av en dagstidning som kan avlyssnas och som är avsedd för personer som tillhör målgruppen;
3. *dagstidning*: detsamma som i presstödsförordningen (1990:524).

Ändamålet med stödet

4 § Ändamålet med stödet är att så många personer i målgruppen som möjligt ska få tillgång till dagstidningar.

Förutsättningar för stöd

5 § Om det finns medel, lämnas statligt stöd enligt denna förordning för utgivning av taltidningar avsedda för personer som tillhör målgruppen.

6 § Tidningsföretag som ställer en förlaga till taltidning till Talboks- och punktskriftsbibliotekets förfogande och som marknadsför, säljer och administrerar abonnemang på taltidningar kan ansöka om stöd enligt denna förordning.

En förutsättning för stöd är att tidningsföretaget säljer abonnemang på taltidningen endast till personer som tillhör målgruppen. Abonnemang på taltidningen får dock även säljas till sådana organisationer, institutioner eller vårdinrättningar som betjänar målgruppen.

7 § Stöd för utgivning av taltidning får lämnas om tidningen innehåller

1. endast en version av en dagstidning,
2. en version av en dagstidning som innehållsmässigt anpassats med hänsyn till en eller flera funktionsnedsättningar, eller
3. en version som avses i 1 eller 2 i kombination med en sammanställning av material ur ytterligare en eller flera dagstidningar som också finns som taltidningar.

8 § Stöd får inte lämnas för utgivning av taltidningar som innehåller något annat än

1. sådant material som avses i 7 §,
2. uppgifter om hur detta material har disponerats, eller
3. sådana uppgifter om ställföreträdare för en utgivare som avses i 3 kap. 10 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.

Ärendenas handläggning

9 § Ansökningar om stöd för utgivning av taltidningar prövas av taltidningsnämnden inom Talboks- och punktskriftsbiblioteket.

10 § Ett beslut om stöd får förenas med villkor. Dessa ska framgå av beslutet.

Stödets storlek

11 § Taltidningsnämnden inom Talboks- och punktskriftsbiblioteket bestämmer storleken på stödet. Faktorer som särskilt ska beaktas vid bestämmande av stödets storlek är taltidningens utgivningsfrekvens, antalet prenumeranter och kostnader för marknadsföring av taltidningen.

Stödet får inte överstiga tidningsföretagets nettokostnader för taltidningen.

Redovisning

12 § Tidningsföretag som fått stöd enligt denna förordning ska på begäran av taltidningsnämnden inom Talboks- och punktskriftsbiblioteket ge in en redovisning av intäkter och kostnader för utgivningen av taltidningen.

Återbetalning och återkrav

13 § Taltidningsnämnden inom Talboks- och punktskriftsbiblioteket får besluta att ett beviljat stöd helt eller delvis inte ska betalas ut om någon av de grunder som anges i 14 § 1–4 föreligger.

14 § Ett tidningsföretag som tagit emot stöd enligt denna förordning är återbetalningsskyldigt om

1. tidningsföretaget genom att lämna oriktiga uppgifter eller på något annat sätt har orsakat att stödet lämnats felaktigt eller med för högt belopp,

2. stödet av något annat skäl än vad som avses i 1 har lämnats felaktigt eller med för högt belopp och tidningsföretaget borde ha insett detta,

3. villkor i beslutet inte har följts, eller

4. tidningsföretaget inte lämnar sådan redovisning som avses i 12 §.

15 § Om ett tidningsföretag är återbetalningsskyldigt enligt 14 §, ska taltidningsnämnden inom Talboks- och punktskriftsbiblioteket besluta att helt eller delvis kräva tillbaka stödet.

16 § Om ett belopp som har återkrävts med stöd av 15 § inte betalas i rätt tid, ska dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635) tas ut på beloppet.

17 § Om det finns särskilda skäl, får taltidningsnämnden inom Talboks- och punktskriftsbiblioteket helt eller delvis efterge ett krav på återbetalning enligt 15 § eller ett krav på ränta enligt 16 §.

Mottagarutrustning och särskilt abonnemang

18 § Den som abonnerar på en taltidning får disponera särskild mottagarutrustning, om hon eller han kan styrka behovet av

sådan utrustning. Om det finns särskilda skäl kan den som abonnerar på en taltidning även få disponera ett abonnemang som möjliggör mottagning av taltidningar via internet.

Taltidningsnämnden inom Talboks- och punktskriftsbiblioteket ska vid styrkt behov tillhandahålla mottagarutrustning och abonnemang som möjliggör mottagning av taltidningar via internet.

Utrustningen och abonnemanget ska disponeras kostnadsfritt.

Bemyndigande

19 § Talboks- och punktskriftsbiblioteket får meddela de föreskrifter som behövs för verkställigheten av denna förordning.

Överklagande

20 § I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut än beslut enligt 13 § och 18 § får dock inte överklagas.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2013.

1 Bakgrund

1.1 Inledning

Taltidningsverksamheten i Sverige inleddes för drygt 30 år sedan och var i början en försöksverksamhet som drevs av de synskadades organisationer, främst Synskadades Riksförbund (SRF). Ett första steg togs i slutet av 70-talet då tre dagstidningsföretag fick statligt bidrag ur Allmänna arvsfonden för arbetet med talutgåvor.¹ Efter en utredning om dagstidningar för synskadade beslutade regering och riksdag 1982 att anslå tio miljoner kronor för stöd till taltidningar.² Den s.k. Taltidningskommittén arbetade under åren 1982–1987 med att fördela bidrag och att utreda förutsättningarna för den fortsatta verksamheten.

År 1988 permanentades verksamheten genom inrättandet av myndigheten Taltidningsnämnden.³ Vid tidpunkten fanns det 16 taltidningar och ambitionen var att verksamheten skulle byggas ut till att omfatta ett femtiotal tidningar inom en femårsperiod. Under 2011 var antalet taltidningar 102 och statens utgifter för verksamheten ca 125 miljoner kronor.

---

¹ Prop. 1976/77:87, bet. 1977/78:SoU28, rskr 1977/78:326.

² Prop. 1981/82:129, bet. 1981/82:KU31, rskr1981/82:409.

³ Prop. 1987/88:145, bet. 1987/88:KU39, rskr1987/88:291.

1.2 Taltidningsverksamheten i dag

Det är taltidningsnämnden (TTN) som beslutar om stöd till dagstidningar för utgivning av talade versioner av en tidning. TTN utgör sedan den 1 augusti 2010 ett särskilt beslutsorgan inom Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB). TTN ansvarar också för upphandling av tekniska lösningar för produktion och distribution av talsyntestidningar, samt för den mottagningsutrustning som prenumeranterna behöver för att tillgodogöra sig taltidningen. Stöd för utgivning av taltidningar ges till tidningsföretag enligt förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar. Stödet täcker samtliga kostnader för utgivning såsom produktion, distribution och marknadsföring.

Det finns i dag två typer av taltidningar, en som baseras på inläsning med mänskligt tal och distribution via radiosändningar eller per post och en som bygger på talsyntes och distribution via internet. De inlästa taltidningarna består av en 90 minuter lång redigerad version av dagstidningen vilken motsvarar ca 20 procent av tidningens innehåll. Den dominerande distributionsformen för inlästa taltidningar är radiosändning. Själva utsändningen av dessa s.k. radiotidningar ombesörjs av Teracom AB i Sveriges Radios P1-nät. Sändningen tas emot och sparas i särskilda radiotidningsmottagare som TTN tillhandahåller prenumeranterna. En mindre del av de inlästa taltidningarna distribueras på kassett eller cd med posten eller tidningsbudet.

De taltidningar som är baserade på talsyntes utgörs av en textversion av i princip hela innehållet i dagstidningen. Prenumeranten får denna text levererad till en mobiltelefon där den läses upp med hjälp av talsyntes. Mobiltelefonerna som används har upphandlats av TTN och försetts med en särskild talsyntesmjukvara. Talsyntestidningarna benämns också RATS-tidningar (radiotidningar med talsyntes) pga. att de tidigare, liksom radiotidningarna gör i dag, distribuerades via radionätet.

Under 2011 var antalet taltidningar 102, fördelade på 66 radiotidningar, 13 kassett-/cd-tidningar och 23 talsyntes-tidningar. Antalet abonnenter var 6 309 för radiotidningar, 487 för kassett-/cd-tidningar och 852 för talsyntestidningar.

1.3 En utveckling av taltidningsverksamheten

Taltidningsverksamheten har inte varit föremål för några större förändringar sedan slutet av 1980-talet, vare sig det gäller uppdrag, regelverk eller innehåll. Verksamheten utgörs i dag liksom vid starten av en blandning av redigerade och inlästa taltidningar och tidningar som kommer ut i talsyntesversioner. En mindre ökning av antalet talsyntestidningar har dock skett de senaste åren.

I november 2008 redovisade Talboks- och punkt-skriftsbiblioteket (TPB) och Taltidningsnämnden (TTN) rapporten Samverkan för ökad tillgänglighet, Framtida inriktning för produktion, distribution och konsumtion av taltidningar och talböcker. Samtidigt redovisade TTN rapporten Framtida inriktning för taltidningsverksamheten i Sverige. Rapporterna togs fram med anledning av ett regeringsuppdrag som bl.a. syftade till att uppnå en ökad brukarvänlighet vad gäller utbudet av litteratur och tidningar i ljudbaserad form, att öka effektiviteten i användningen av statliga medel och att öka samverkan mellan de två myndigheterna när det gäller produktion, distribution och mottagning av taltidningar och talböcker.

I rapporterna lämnas ett antal förslag till förändringar av den nuvarande taltidningsverksamheten. Bland annat föreslås en övergång från redigering och inläsning av taltidningar till produktion av samtliga taltidningar med talsyntes. Vidare föreslås att all taltidningsdistribution görs via internet och att radio-, post- och buddistributionen därmed upphör.

I TPB:s regleringsbrev för 2010 har regeringen förtydligat att utvecklingsarbetet ska fortsätta i den riktning som anges i rapporterna. I förordningen (2010:769) med instruktion för Talboks- och punktskriftsbiblioteket sägs dessutom att taltidningsnämnden inom TPB ska verka för att taltidningarna distribueras med digital teknik och använder talsyntesteknik, särskilt vid start av nya taltidningar.

Den 23 juni 2010 gav regeringen ett uppdrag till TPB, TTN och Post- och telestyrelsen (PTS) att intensifiera ett utvecklings- och förändringsarbete inom ramen för vad som anges i regleringsbrev och myndighetsinstruktioner. Mot bakgrund av de tidigare redovisade rapporterna gjorde regeringen bedömningen att utvecklingsarbetet bör fortgå med inriktningen att skapa förutsättningar för att förändra taltidnings- och talboksverksamheterna så att de statliga insatserna på området svarar mot användarnas behov av tillgänglig information. Utgångspunkten bör vara att statens medel används på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Det nya uppdraget syftar till att förse Regeringskansliet med ytterligare underlag när det gäller den praktiska genomförbarheten av tidigare lämnade förslag, ekonomiska konsekvenser för användargruppen respektive dagstidningsföretagens engagemang. Behoven hos befintliga taltidningsprenumeranter ska särskilt beaktas och uppdraget bör därför genomföras i nära samverkan med organisationer som företräder användargruppen, tidningsföretagen och andra aktörer i branschen.

Uppdraget har delredovisats till Kulturdepartementet den 1 mars och den 1 september 2011. Myndigheterna presenterar i rapporterna en modell för den framtida taltidningsverksamheten. Utgångspunkten för modellen är den inriktning som myndigheterna tidigare rapporterat, dvs. en övergång till internetdistribution och användning av talsyntes, se vidare avsnitt 2.

1.4 Internationell utblick

Norge

I Norge sker ingen utgivning av taltidningsversioner av dagstidningar. Däremot publiceras med hjälp av statliga medel en särskild lättläst tidning, Klar Tale, som utkommer en gång per vecka och som också finns i taltidningsutgåva. Tidningen ges ut av en stiftelse vars styrelse utses av Funktionshemmedes Fellesorganisasjon, Statens råd för funktionshemmede och Norsk Presseforbund. Målgruppen är främst blinda och synskadade. Den som vill lyssna på tidningen kan gratis ladda ner den på tidningens hemsida eller beställa den som podcast. Tidningen som har funnits i knappt 20 år, ges också ut som papperstidning, på cd och i punktskrift.

Finland

Synskadades Centralförbund (SCF) och Celia är två viktiga aktörer i Finland när det gäller tillgänglighetsfrågor. SCF ansvarar för produktion av taltidningar för synskadade med statliga anslag. Celia är ett statligt specialbibliotek som framställer och förmedlar litteratur i tillgängliga format. Sedan 2008 samarbetar dessa organisationer kring DAVE-projektet som handlar om att skapa möjligheter för synskadade i Finland att via internet få åtkomst till talböcker i Celias digitala bibliotek och taltidningar från Synskadades Centralförbunds taltidningsservice. Projektet har nu kommit så pass långt att online-distribution av böcker är på plats i flera regioner i Finland och används dagligen av hundratals användare.

Nästa steg i DAVE-projektet är att erbjuda dagstidningstjänster och att konvertera den befintliga taltidningsverksamheten i Finland till ett modernare DAISY-

baserat system som kan nå fler användare än den nuvarande datorbaserade tjänsten.

Storbritannien

I Storbritannien sker ingen statlig finansiering av talversioner av dagstidningar. Däremot finns välgörenhetsorganisationer både på nationell och på lokal nivå. På nationell nivå finns National Talking Newspapers and Magazines (NTNM) som tillhör Royal National Institute of the blind (RNIB) och är en paraplyorganisation för taltidningsservice i Storbritannien. NTNM ger ut talade versioner av såväl dagstidningar som veckotidningar och magasin. Totalt finns mer än 230 olika tidningar och tidskrifter att tillgå. Utöver större dagstidningar finns även populära tidskrifter som taltidningar – Readers Digest, Spectator, Hello, Private Eye och BBC Music Magazine. Flera olika produktions- och distributionstekniker används, allt ifrån mänsklig inläsning och kassettband till fulltext/talsyntes och internetbaserad distribution.

Användare tecknar prenumerationer på de publikationer man vill ta del av. Priserna kan hållas relativt låga genom att organisationen till stor del lever på donationer från enskilda, stiftelser och företag m.fl. samt att inläsningen av böcker och tidningsmaterial sker med hjälp av frivillig arbetskraft. Distributionen till synskadade via post är gratis och materialet är möjligt att ta del av gratis på organisationens hemsida.

Nederländerna

I Nederländerna ansvarar den icke-vinstdrivande organisationen Dedicon med hjälp av offentliga anslag för utveckling och produktion av tillgänglig information för människor med läshinder, t.ex. dagstidningar, veckomagasin, böcker och studiematerial. Dedicon producerar f.n. mer än 300 tidningstitlar

på cd i DAISY-format och 1 200 talbokstitlar per år. Dedicon har också en webbportal för människor med läshinder för digital distribution av dagstidningar, magasin, talböcker m.m. och där användare också kan kommunicera med varandra.

Australien

I Australien tillhandahåller organisationen Vision Australia (VA) biblioteks- och taltidningstjänster till personer med läshinder. VA har under flera år utvecklat och lanserat digitala tjänster som kan nås antingen via knapptelefon eller dator. VA:s webbaserade tjänst i-access Online ger möjlighet för medlemmar att ladda ner taltidningar och talböcker till datorer med en särskild mjukvara installerad. Därefter kan taltidningarna föras över till minneskortbaserade spelare. I dag har medlemmarna tillgång till över 200 australiensiska dagstidningar. Medlemskap i organisationen kostar 20 australiensiska dollar per år, vilket motsvarar ca 150 kronor.

2 Myndigheternas förslag till ny taltidningsverksamhet

Som redovisats i förra avsnittet så har den nuvarande taltidningsverksamheten inte genomgått några betydande förändringar på många år. Det handlar i stora delar om samma taltidningssystem som funnits sedan verksamheten startade för ca 30 år sedan avseende både tekniken för produktion och distribution och tillgängligheten för användarna. Samtidigt har den tekniska utvecklingen radikalt förändrat möjligheterna att tillhandahålla information från dagstidningsföretagen till läsarna. De tekniska framstegen har även inneburit att möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att, genom olika sorters mottagningsutrustning, ta del av information har förbättrats. För att kunna ge de läshindrade möjlighet att på bästa sätt få tillgång till dagstidningar har det därför varit nödvändigt att se över det nuvarande systemet och den reglering som styr taltidningsverksamheten.

I den första delrapporten med anledning av tidigare nämnda regeringsuppdrag har Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB), taltidningsnämnden (TTN) och Post- och telestyrelsen (PTS), nedan kallade myndigheterna, presenterat en modell för den framtida taltidningsverksamheten.⁴ Den innebär att dagstidningsföretag skickar en datafil, som innehåller dagstidningen, till ett centralt produktionssystem som TPB förfogar över. Genom detta system produceras själva taltidningen med

---

⁴ Taltidningen 2.0 delrapport 1, Återrapportering av regeringsuppdrag Ku2010/1124/MFI om den framtida taltidningsverksamheten.

syntetiskt tal. Taltidningen distribueras sedan via internet varvid läsarna kan tillgodogöra sig innehållet genom olika slag av mottagarutrustning. Myndigheternas första delrapport, vilken sammanfattas i det följande, är utgångspunkten för övervägandena och förslagen i denna promemoria.

Den nya taltidningsmodellen bygger på en övergång till internetdistribution och användande av talsyntes för samtliga taltidningar. Denna förändring är central för att förbättra möjligheterna för användarna att tillgodogöra sig tidningsinhalten och kunna tillgängliggöra mer innehåll än i dag.

För att kunna uppnå dessa fördelar krävs enligt myndigheterna att produktion och distribution av taltidningar följer ett effektivt, automatiserat och standardiserat flöde där elektroniska förlagor från tidningarna i samband med utgivning av tryckta tidningar också genererar taltidningar. Den produktions- och distributionsmodell som föreslås har likheter med den som används för dagens talsyntestidningar, de s.k. RATS-tidningarna (radiotidningar med talsyntes). En viktig aspekt av modellen är att resurser för produktion, distribution och konsumtion av taltidningar upphandlas centralt och att leverantörerna förpliktas att följa de internationella och öppna standarder som finns på området.

Myndigheterna har i rapporten ställt följande grundkrav på det nya taltidningssystemet:

- Användare ska inom rimliga gränser kunna välja konsumtionsutrustning utifrån egna önskemål och behov.
- Användare som inte har behov av specialutrustning ska kunna använda sin vanliga konsumentelektronik, t.ex. mobiltelefon eller läsplatta för att läsa taltidningar och talböcker.
- Konsumtionsutrustningen ska gå att använda till flera viktiga tjänster såsom dagstidningar, boken kommer-service från det lokala biblioteket och länstaltidningar.
- Användare ska när som helst på dygnet kunna få tillgång till taltidningar och talböcker hemifrån, på jobbet, i skolan, i sommarstugan osv.

- Taltidningen ska kunna konsumeras i eller utanför hemmet, vilket innebär att konsumtionsutrustningen ska kunna fungera med batteridrift och vid behov kunna anslutas till trådlöst datornätverk.

Att förbättra användarnas möjligheter att tillgodogöra sig tidningsinnehåll har således varit myndigheternas fokus under arbetet med att ta fram det nya taltidningssystemet. Huvudmålsättningen är att användarna ska få tillgång till bättre och mer lättanvända taltidningstjänster och större valmöjligheter beträffande konsumtionsutrustning. Detta ställer särskilda krav på både produktion och distribution av taltidningarna i det nya systemet.

2.1 Produktion av taltidningar

I arbetet med att ta fram en modell för den framtida taltidningsproduktionen har myndigheterna haft TPB:s produktion av kurslitteratur med talsyntes som förebild. Sedan mitten av 2000-talet bedriver TPB en betydande produktion av talböcker från kurslitteratur via XML och talsyntes. Enligt myndigheterna har TPB genom en lyckad teknisk utveckling och internationella upphandlingar kunnat uppnå en tillfredsställande kvalitetsnivå och en attraktiv kostnadsutveckling.

Den produktionsprocess för taltidningar som myndigheterna föreslår kommer att innehålla tre avgränsade moment. Det första steget i det nya taltidningssystemet innebär att data hämtas från tidningens produktionssystem eller med andra ord att dagstidningsföretaget skickar en tidningsfil till det centrala produktionssystem som myndigheten upphandlar. I nästa steg ordnas dessa data i en hierarkisk struktur, varvid en s.k. DTBook-fil⁵ skapas. Det sista steget består av att producera

---

⁵ DTBook är ett filformat särskilt utvecklat för behoven hos läshindrade.

själva taltidningen med syntetiskt tal i konsumtionsformatet DAISY⁶.

Det andra steget i produktionsprocessen, hierarkiskt ordnande av grunddata, kräver manuell bearbetning. TPB genomför regelbundet upphandling av produktionstjänster på den internationella marknaden för dokumentdigitalisering och sluter avtal med företag som utför XML-uppmärkning av kurslitteratur på svenska och engelska. Uppmärkning av text i XML är en central del i talboksproduktionen och innebär att s.k. taggar placeras runt textens olika delar. Detta görs enligt ett fastlagt regelverk och innefattar att identifiera och märka upp inslag som rubriker, tabeller, stycken, faktarutor, sidnummer, noter m.m. Myndigheterna bedömer att det för dessa tjänster finns en väl fungerande och kompetent leverantörs-marknad med intresse även för taltidningsproduktion.

Produktion av taltidningar ställer dock delvis andra krav än produktion av talböcker. Taltidningsproduktionen präglas av betydligt kortare leveranstider och större kvantiteter. TPB kommer därför att i fältförsök som utförs våren 2012 (se närmare avsnitt 3.1) noga testa daglig produktion av taltidningar enligt den nya produktionsmodellen och utvärdera resultatet med slutanvändarna för att om nödvändigt justera processerna.

Det sista steget i produktionsprocessen, skapandet av konsumtionsformatet, bygger på en automatiserad process med utnyttjande av systemlösningar som TPB upphandlar. Systemen anskaffas av myndigheten genom en kombination av licensierade kommersiella produkter, fritt tillgänglig s.k. open source-mjukvara samt egenutvecklade program. Vid anskaffandet av systemen bör egenutvecklade program bara produceras om det är förenligt med konkurrensreglerna. En väsentlig del av det tredje momentet i produktionsprocessen är själva talsyntestekniken. Talsyntes kan användas antingen lokalt i den konsumtionsutrustning som användaren utnyttjar för att tillgodogöra sig

---

⁶ DAISY står för Digitalt Anpassat InformationsSYstem och är ett antal öppna och internationellt etablerade standarder för tillgängliga medier.

taltidningen, eller för att generera MP3-filer centralt på en server. Vid TPB:s produktion av kurslitteraturtalböcker används den egenutvecklade talsyntesen Filibuster, vilken är designad för att tillverka MP3-filer i en servermiljö. Under fältförsöken kommer Filibuster att utvärderas för produktion av taltidningar och jämföras med kommersiellt tillgängliga talsyntestjänster.

Konsumtionsformatet DAISY är i dag dominerande inom området. DAISY erbjuder en öppen formatstandard som alla aktörer inom området kan förhålla sig till. Fördelarna är dels att kommersiella företag som utvecklar utrustning för mottagning och uppspelning kan marknadsföra och sälja sin utrustning globalt, dels att innehållsleverantörer kan producera innehåll i DAISY-format och utgå från att det kan användas i alla DAISY-kompatibla spelare.

2.2 Distribution av taltidningar

Det nya taltidningssystemet baseras enbart på distribution via internet. Det betyder att dagens taltidningsdistribution via radiosändningar, post och bud så småningom kommer att upphöra. Redan i dag distribueras de s.k. RATS-tidningarna via internet. Enligt myndigheterna är en övergång till internetdistribution för samtliga taltidningar centralt för att möjliggöra en utveckling av taltidningsverksamheten, särskilt när det gäller användbarheten. Genom en övergång till internetdistribution kan användarna få tillgång till bättre och mer lättanvända taltidningstjänster.

En övergång till internetdistribution innebär också att slutanvändaren kan välja konsumtions- och mottagarutrustning för taltidningar från flera olika leverantörer. En taltidning ska alltså inte vara låst mot en viss konsumtionsutrustning eller tillverkare, vilket i praktiken blivit fallet med både RATS- och radiotidningar. Enligt TPB är tjänster med böcker och tidningar för personer med läshinder en global företeelse och användarna räknas i miljoner. Om fler internationella aktörer kan komma in

på den svenska taltidningsmarknaden i och med en övergång till internetdistribution och användande av internationellt etablerade standarder för konsumtion av talsyntesbaserade produkter, skapas förutsättningar för ökad konkurrens och fortsatt utveckling av taltidningstjänsterna till gagn för användarna.

2.2.1 Tre modeller för att ge användarna tillgång till taltidningar via internet

Myndigheterna beskriver i den första delrapporten tre tänkbara modeller för att ge användarna tillgång till taltidningar via internet. Den första modellen kallas RATS-modellen och är den som i nuläget används i ordinarie taltidningsverksamhet. RATS innebär att användaren har en applikation kallad Textbook i mobiltelefonen som laddar ned textbaserad information från internet och sparar denna i mobiltelefonens minne. Därefter kan användaren spela upp och navigera i innehållet med hjälp av den lokala talsyntesen i mobiltelefonen som läser upp tidningstexten. En fördel med denna modell är att den ger upphov till en relativt låg kostnad för mobildatatrafik eftersom enbart textinformation överförs via internet.

Den andra modellen innebär nedladdning till dator och uppspelning av innehållet från en bärbar enhet. Denna modell har använts i försöksverksamhet för Expressens taltidning och används i dag av tusentals talboksanvändare. En fördel med denna modell är att användaren efter nedladdning inte är beroende av internetanslutning. Kravet är dock att användaren eller någon i dennes närhet klarar av att använda en dator för att ladda ned information och överföra denna till en bärbar enhet, t.ex. en mobiltelefon eller MP3-spelare.

En tredje modell innebär strömmande uppspelning av ljud och bygger på att det i användarutrustningen finns en applikation för att spela upp ljudbaserat innehåll, t.ex. MP3-kodat ljud, från en speciell tjänst på internet. Strömmande läsning kräver i allmänhet att apparaten är konstant uppkopplad

mot internet, men tekniken kan kombineras med olika typer av nedladdningsfunktionalitet för att möjliggöra läsning också där internetanslutning inte är möjlig. De viktigaste plattformarna för strömmande läsning är i dag mobiltelefoner och s.k. DAISY on-line-delivery kompatibla spelare.

Var och en av dessa mottagningsmodeller har sina för- och nackdelar för användarna. I nuläget används som nämnts endast den första modellen i taltidningsverksamheten, men myndigheterna framhåller att inriktningen för framtiden bör vara att bygga en infrastruktur som möjliggör taltidningstjänster som är baserade på alla tre modellerna. Myndigheternas samlade bedömning är att samtliga användare med rätt stöd kommer att kunna ta del av taltidningar enligt någon av dessa modeller.

2.3 Vad innebär förändringarna för användarna, tidningsföretagen och den ansvariga myndigheten

2.3.1 Användarna

För de flesta taltidningsprenumeranter kommer övergången till talsyntes sannolikt att bli en av de mest påtagliga förändringarna på området. Enligt myndigheterna bör det av denna anledning läggas stor vikt vid initial och kontinuerlig kvalitetsförbättring av det syntetiska talet. I en användarundersökning som genomfördes i november 2010 framkom att många prenumeranter på radiotidningar sällan eller aldrig lyssnar till talsyntes. Myndigheterna påpekar i rapporten att detta är en stor utmaning, särskilt då det också är känt att det tar lång tid att vänja sig vid talsyntes. Målgruppen har på grund av ålder också ofta nedsatt hörsel. En av sju radiotidningsläsare säger sig vara ovilliga att läsa sin tidning med talsyntes. En majoritet av dem som är skeptiska till talsyntes har dock uppgett att de saknar

närmare kännedom om tekniken och hur den fungerar, att deras uppfattning grundas på vad de hört från andra eller att de är nöjda med den teknik de använder i dag. Det ska dock även nämnas att 88 procent av RATS-läsarna är nöjda med talsyntesrösten som används i den taltidningstekniken.

Förutom en talsyntes med tillfredsställande kvalitet är användarnas tillgång till internet avgörande för det nya taltidningssystemet. Användarundersökningen från 2010 visar att knappt två tredjedelar av dagens taltidningsanvändare har tillgång till dator och internet hemma. Av dessa uppger 96 procent att de har bredband via kabel, fiber, ADSL eller mobilt bredband. Av dem som har tillgång till dator uppger 52 procent att de använder datorn dagligen eller flera gånger per vecka. Av dagens ca 8 000 taltidningsprenumeranter får ca 900 sin taltidning med RATS-teknik som bygger på distribution via internet. För användarna av RATS-taltidningar tillhandahåller TTN mobiltelefoner med aktiverade internetabonnemang för taltidningsändamålet.

Användarundersökningen visar att en fördubbling av antalet användare med tillgång till dator och internet hemma har skett sedan motsvarande undersökning gjordes sommaren 2008. Utvecklingen går därmed i en positiv riktning och många användare har redan tillgång till den infrastruktur som behövs för att få tillgång till taltidningar via det nya systemet.

Att ge de personer med funktionsnedsättning som inte använder internet i dag tillgång till bredband och internetabonnemang är avgörande för att den nya taltidningsverksamheten ska kunna införas. Myndigheternas slutsats är att det är fullt möjligt att utvidga gruppen användare som i dag genom TTN:s försorg förses med internetabonnemang och på så sätt främja övergången till helt internetbaserad distribution av taltidningar. Abonnemangen kan upphandlas på marknaden för internetoperatörer och modellen kräver behovsprövning och en väl fungerande funktion för installation, användarstöd och support. Detta arbete beskrivs närmare i avsnitt 5.

2.3.2 Myndigheten

Den ansvariga myndigheten för det nya taltidningssystemet, TPB, kommer med en ny modell att få en delvis annan roll jämfört med i dag. En av myndighetens uppgifter blir att förvalta och utveckla det IT-system som behövs för att kunna producera taltidningar med talsyntes. Myndigheten kan här dra nytta av erfarenheterna från talboksverksamheten. TPB:s strategi är att fortsätta arbeta med andra aktörer kring långsiktig utveckling av IT-systemen för att kunna höja kapaciteten för en växande taltidningsverksamhet. Ett troligt scenario är att ökade kapacitetskrav kommer att leda till att mer av förvaltning och drift läggs ut på kommersiella aktörer än vad som är fallet med nuvarande system för talboksproduktion. TPB:s viktigaste roll i det framtida systemet blir att utveckla sin beställarkompetens, specificera de tekniska kraven, kontrollera leveranser samt att regelbundet utvärdera produktionen i samarbete med leverantörer och slutanvändare.

En annan av myndighetens uppgifter vid införandet av det nya taltidningssystemet blir att se till att befintliga användare smidigt kan ta till sig den nya tekniken. De nuvarande användarnas konsumtionsutrustning är i allmänhet inte användbar för mottagning av taltidningar via internet och därför krävs att TPB och TTN i samverkan med andra involverade myndigheter aktivt arbetar för ett utbyte av befintliga mottagare. Myndigheterna har i rapporten antagit att cirka tre fjärdedelar av taltidningsprenumeranterna skulle behöva ny konsumtionsutrustning för att möjliggöra en övergång till internetbaserad distribution. Bedömningen är att även om landets syncentraler omgående övergick till att förskriva enbart internetkapabla DAISY-spelare skulle det ändå ta många år innan en tillräckligt stor del av den existerade spelarparken var utbytt och användarna förberedda att kopplas upp mot internetbaserade tjänster. Därför krävs att TPB under en övergångsfas inleder ett utbyte av taltidningsprenumeranternas konsumtionsutrustning medan arbetet med att skapa en modell där landets syncentraler

successivt övertar ansvaret för konsumtionsutrustning bedrivs. Se mer om detta arbete i avsnitt 5.

2.3.3 Tidningsföretagen

Den största förändringen för tidningsföretagen är kopplad till den nya modellen för taltidningsstöd. I det nuvarande stödsystemet ges stöd direkt till dagstidningsföretagen som själva avgör hur produktionen av taltidningar ska utföras. För inlästa taltidningar ges stöd i form av schablonbidrag som varierar beroende på tidningens utgivningsfrekvens (antal dagar per vecka). Schablonen är beräknad på ett omfattande underlag avseende olika kostnader för tidningsföretagen. Dessutom lämnas ersättning för distributionskostnader, dvs. radio-utsändning respektive cd- eller kassetteleverens. Genom ordningen med schablonersättning finns en möjlighet för tidningar som bedriver en effektiv taltidningsverksamhet att göra vinst och systemet har i praktiken resulterat i överskott för vissa tidningar och underskott för andra.

För talsyntestidningarna tillämpas nettokostnadsersättning. Tidningsföretaget ansöker om stöd för ett år i taget och inkommer med budget för årets taltidningsproduktion samt de förväntade prenumerationsintäkterna. TTN:s beslut om ersättning till tidningsföretagen innebär i dessa fall ett preliminärt belopp som justeras i efterhand när tidningarna året efter skickar in uppgifter om de faktiska kostnader de haft. Distribution av talsyntestidningarna hanteras av myndigheten och är därför inte inkluderat i stödet.

Produktionsstödet betalas alltså i dag direkt till tidningarna. Det nya taltidningssystemet innebär att produktionen lyfts bort från tidningsföretagens ansvarsområde och i stället upphandlas centralt av myndigheten. Detta innebär enligt myndigheterna en möjlighet att pressa priserna för produktionen i större omfattning än som är möjligt för enskilda tidningar. Även

distributionen av taltidningar till prenumeranterna kommer i sin helhet att vara en uppgift för TPB.

I det nya taltidningssystemet kommer i huvudsak tre uppgifter att vila på tidningsföretagen; leverans av tidningsfiler för produktion av taltidningar med användande av talsyntes, prenumeranthantering och marknadsföring av taltidningen. Dessa uppgifter ligger också i dag hos tidningsföretagen, men eftersom ansvar för produktion och distribution förändras kommer stödsystemet att se annorlunda ut. Det nya stödsystemets utformning beskrivs närmare i avsnitt 6.

3 Behov av ett nytt system för taltidningsverksamhet

Förslag: Ett nytt system för produktion och distribution av taltidningar införs som bygger på produktion med talsyntes och distribution via internet. De nuvarande produktions- och distributionssystemen fasas ut.

3.1 Bakgrund

Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB), taltidningsnämnden (TTN) och Post- och telestyrelsen (PTS) har föreslagit en modell för en ny taltidningsverksamhet som bygger på användning av talsyntes och distribution via internet för samtliga taltidningar. Se föregående avsnitt för en närmare beskrivning av modellen. Enligt myndigheterna bedöms förändringarna bl.a. kunna leda till högre kvalitet på de tjänster och produkter som når användarna, kostnadseffektivisering för staten och ökad konkurrens på den svenska taltidningsmarknaden.

För närvarande bedriver myndigheterna ett fältförsök som involverar två tidningsföretag och ca 100 användare. Fältförsöket innebär att samtliga delar i den föreslagna produktions- och distributionsmodellen testas praktiskt under det första halvåret 2012. Samtidigt förbereds en upphandling av tjänster för storskalig drift av den nya lösningen. Enligt myndigheternas tidsplan för införandet av den nya taltidningsverksamheten ska upphandlingen genomföras under andra halvåret 2012. Över-

gången till det nya systemet bedöms kunna påbörjas under 2013 och avslutas under första halvåret 2014.

3.2 Skälen för förslaget

I denna promemoria görs – liksom i myndigheternas delrapporter av uppdraget – bedömningen att det nya systemet för produktion och distribution av taltidningar innebär betydande förbättringar för användarna när det gäller möjligheten att ta del av tidningsinnehåll. Taltidningsprenumeranterna kommer att få tillgång till mer tidningsinnehåll i det nya systemet, i princip hela dagstidningen i stället för en 90 minuters inläst version.

Vidare kommer det att finnas större flexibilitet för prenumeranterna när det gäller valet av konsumtionsutrustning – dator, mobiltelefon eller särskilt anpassade mottagare – och större möjlighet att konsumera taltidningen efter egna önskemål. Som exempel på det sistnämnda kan nämnas att konsumtionen inte kommer att vara begränsad till det geografiska området för en viss radiosändare, utan är möjlig överallt där det finns tillgång till internetuppkoppling. Det medför att användarna i större utsträckning kommer att kunna ta emot taltidningen exempelvis i samband med resor eller i sommarstugan. De ökade möjligheterna att utveckla taltidningsverksamheten, både när det gäller omfattning och innehåll, bedöms vidare möjliggöra ett ökat engagemang från dagstidningsföretagen. Därtill skapas förutsättningar för samordning när det gäller talboks- och taltidningsverksamheterna, bl.a. genom att mottagning kan ske med samma tekniska utrustning.

En förändring av den nuvarande taltidningsverksamheten är angelägen även utifrån andra aspekter. De tekniska lösningarna som används i dag medför kostnader för taltidningsverksamheten som i längden kommer att bli ohållbara. Av de statliga medel som anslogs för taltidningsverksamheten 2010 (totalt 125,1 miljoner kronor) användes 113,3 miljoner kronor

för de 80 inlästa taltidningarna och 6,1 miljoner kronor för de 22 RATS-tidningarna. Inläsning är en betydande kostnadspost i det nuvarande taltidningssystemet och uppgår till ca 90 miljoner kronor per år. De höga produktionskostnaderna innebär bl.a. att möjligheten för TTN att, inom ramen för nuvarande anslagsnivå, medge stöd till start av fler taltidningar än dagens ca 100 är mycket begränsad.

De nuvarande tekniska systemen innebär vidare en inläsning som medför att den utveckling som sker på området inte kommer taltidningsprenumeranterna till del på bästa sätt. Genom att det nya taltidningssystemet i större utsträckning använder internationellt etablerade öppna standarder för både produktion och distribution av taltidningarna kan ett mer kostnadseffektivt och för användarna bättre system införas. Det skapar förutsättningar för fler aktörer att komma in på den svenska taltidningsmarknaden med ökad konkurrens och fortsatt utveckling av taltidningstjänsterna som följd.

Införandet av ett nytt system för produktion och distribution av taltidningar innebär sammantaget att valfriheten för taltidningsprenumeranterna ökar, både när det gäller omfattningen av taltidningen och urvalet av tidningar. Vidare kan fler användare än i dag få tillgång till taltidningarna. Genom att antalet möjliga taltidningsprenumeranter ökar blir utgivning av taltidningar mer intressant för dagstidningsföretagen och andra aktörer på området. Ett nytt taltidningssystem enligt myndigheternas förslag innebär också att de statliga medel som anslås för verksamheten kan användas på ett mer effektivt sätt.

För att på ett tydligt sätt reglera förutsättningarna och villkoren för en ny taltidningsverksamhet bör en särskild förordning införas. I det följande lämnas förslag till närmare reglering i en ny förordning. Se även avsnitt 7.

4 Taltidningsbegreppet och målgruppen för taltidningar

4.1 Taltidningsbegreppet

Förslag: Begreppet taltidning bör i en ny förordning definieras som en upptagning av en dagstidning som kan avlyssnas och som är avsedd för personer med sådana funktionsnedsättningar som innebär att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning. Begreppet dagstidning bör ha samma betydelse som i presstödsförordningen (1990:524).

4.1.1 Bakgrund

I förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar används begreppen radiotidning, kassettidning och radiosänd talsyntestidning för synskadade (RATS-tidning). Begreppen är definierade i förordningen, ibland genom hänvisningar till andra förordningsbestämmelser.

Det nya taltidningssystemet kommer bland annat att innebära att de olika produktions- och distributionssätt som förekommer för dagens taltidningar ersätts med taltidningar som produceras genom talsyntes och distribueras via internet. I myndigheternas

rapport⁷ föreslås att begreppet taltidning används för att definiera de talsyntes- och internetbaserade dagstidningar som den nya modellen innebär.

4.1.2 Skälen för förslaget

Begreppet taltidning är neutralt och välkänt och associerar varken till produktions- eller distributionssätt. Även om konsumtion av framtidens taltidningar kommer att kunna ske på olika sätt och med olika typer av utrustning är det standardiserade produktions- och distributionssättet en hörnsten i det nya taltidningssystemet. Att endast använda begreppet taltidning i den nya förordningen är därför ändamålsenligt och bör kunna underlätta förståelsen för verksamheten och därmed vara till fördel för utvecklingen på området.

I definitionen av begreppet taltidning bör det framgå att det är fråga om en upptagning av en dagstidning som kan avlyssnas och vänder sig till personer med sådana funktionsnedsättningar som innebär att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning. Med dagstidning avses detsamma som i presstödsförordningen (1990:524). Av 6 § den förordningen framgår att med en dagstidning avses en allmän nyhetstidning eller publikation av dagspresskaraktär med reguljär nyhetsförmedling eller allmänpolitisk opinionsbildning. Tidningen ska normalt komma ut med minst ett nummer per vecka och ha ett innehåll som i huvudsak är skrivet på svenska samt i huvudsak distribueras inom landet. Av paragrafen följer vissa ytterligare villkor som rör det redaktionella innehållet.

---

⁷ Taltidningen 2.0, delrapport 1, Återrapportering av regeringsuppdrag Ku2010/1124/MFI om den framtida taltidningsverksamheten, s. 21.

4.2 Målgruppen för taltidningar

Förslag: I en ny förordning bör målgruppsdefinitionen för taltidningsverksamheten vara personer med sådana funktionsnedsättningar som innebär att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning.

4.2.1 Bakgrund

Målgruppen för taltidningar regleras i 7 § förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar genom att stödet får avse utgivning av radio- eller kassettidningar endast för synskadade och för sådana andra funktionshindrade som inte kan hålla i eller bläddra i en tidning eller som är afatiker eller dyslektiker men som kan tillgodogöra sig samma version som de synskadade. Enligt 1 § förordningen (2010:729) med instruktion för Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB) definieras målgruppen för myndighetens talboksverksamhet genom att myndighetens uppgift är att tillsammans med andra bibliotek i landet arbeta för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till sådana exemplar av litterära verk som de behöver för att kunna ta del av verken.

Den detaljerade målgruppsdefinitionen för taltidningsverksamheten kan förklaras med att verksamheten från början var förbehållen endast synskadade. En utvidgning av målgruppen har skett under senare år men redan 1988, i samband med att verksamheten byggdes ut och permanentades, diskuterades frågan om taltidningarnas målgrupp. Taltidningskommittén föreslog då att även andra läshandikappade grupper än synskadade borde kunna få tillgång till taltidningar, t.ex. afatiker, dyslektiker, rörelsehindrade och begåvningshandikappade.⁸ Remissinstanserna ansåg också att läshandikappade grupper

---

⁸ Ds U 1987:6 Radio- och kassettidningar – slutsatser och rekommendationer.

utöver synskadade som utnyttjar talböcker även borde få tillgång till taltidningar vid en utbyggnad av verksamheten.

Regeringen ansåg dock att den tidigare avgränsningen av målgruppen till enbart synskadade skulle bibehållas. Det ansågs viktigt att i utbyggnadsskedet stå fast vid den ursprungliga ambitionen med verksamheten och att en vidgad inriktning på flera nytillkommande grupper skulle fördröja och komplicera verksamheten. Bland annat lyfte regeringen fram att en utvidgning skulle kräva ytterligare utredningsarbete och innebära ett behov av särskilda anpassningsinsatser när det gäller mottagningsutrustningen. En breddning av målgruppen skulle dessutom få ekonomiska konsekvenser.⁹ En utvidgning riskerade alltså enligt regeringen att medföra ökade kostnader genom en stor tillströmning av nya abonnenter.

En utvidgning av målgruppen för taltidningarna gjordes först genom förslag i 1994 års budgetproposition. Regeringen ansåg då att tiden var mogen för att låta även dyslektiker och afatiker få del av det statliga stödsystemet för radio- och kassettidningar. En förutsättning var dock att dessa kunde tillgodogöra sig de taltidningsversioner som publicerats för synskadade. Någon särskild begränsning av antalet abonnenter inom denna grupp föreskrevs inte utan det ansågs ankomma på Taltidningsnämnden (TTN) att göra nödvändiga prioriteringar.¹⁰

När det gäller storleken på målgruppen för verksamheten uppskattar TPB denna till 550 000 personer, varav 120 000 personer har nedsatt syn och övriga läs- och skrivsvårigheter. I dag finns drygt 8 000 taltidningsprenumeranter vilket utgör ca 1,5 procent av den totala målgruppen. Dessa prenumeranter är enligt TTN nästan uteslutande synskadade, det finns inga prenumeranter med dyslexi. TTN framhåller i sin rapport från 2008¹¹ att detta är anmärkningsvärt och att det finns en stor utmaning att nå ut till och erbjuda en attraktiv produkt till denna del av målgruppen. Slopandet av intygskravet för att få

⁹ Prop. 1987/88:145 s. 27, bet. 1987/88:KU39, rskr. 1987/88:291.

¹⁰ Prop. 1993/94:100 s. 137, bet. 1993/94:KU27, rskr. 1993/94:192.

¹¹ Framtida inriktning för taltidningsverksamheten i Sverige, s. 36.

prenumerera på radio- och kassettidningar 1998 var ett sätt att försöka underlätta för dyslektiker att ta del av taltidningar.¹² Denna förändring verkar dock inte ha gett något resultat i form av fler prenumeranter ur gruppen med dyslexi.

När det gäller talboksverksamheten vid TPB finns också här en kraftig övervikt av personer med synskada i låntagargruppen. TPB har ca 60 000 låntagare varav synskadade utgör 65 procent och personer med dyslexi 20 procent. Gruppen talbokslåntagare respektive taltidningsprenumeranter överlappar till viss del varandra då de allra flesta av taltidningsprenumeranterna lånar talböcker regelbundet. Av TPB:s talbokslåntagare har dock endast en av tio en uppläst dagstidning.

4.2.2 Skälen för förslaget

Den föreslagna målgruppsdefinitionen för taltidningsverksamheten innefattar målgruppen enligt förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar och innebär en harmonisering med målgruppsdefinitionen som används för övrig verksamhet vid TPB. Redan i dag utgår TTN i sin verksamhet från att målgruppen för taltidningsverksamheten är densamma som för talboksverksamheten.¹³ Den föreslagna definitionen av begreppet målgrupp bör därför inte innebära någon skillnad i praktiken.

En förändring av målgruppsdefinitionen på det sätt som nu föreslås innebär också att myndighetens arbete med att förbättra och utveckla taltidningsverksamheten för att nå fler prenumeranter än i dag, framför allt i gruppen med läs- och skrivsvårigheter, förenklas och underlättas.

En harmonisering av målgruppsdefinitionen ligger också i linje med att användarna i framtiden ska kunna använda samma mottagnings- och uppspelningsutrustning för både talböcker och taltidningar.

---

¹² Prop. 1997/98:1 s. 30, bet. 1997/98:KU1, rskr. 1997/98:94.

¹³ Framtida inriktning för taltidningsverksamheten i Sverige, s. 35.

5 Behovsprövning och användarstöd

5.1 Behovsprövning av prenumeranter

Förslag: I det nya taltidningssystemet ska behovsprövning ske av samtliga prenumeranter för att de ska kunna få mottagarutrustning.

5.1.1 Bakgrund

Myndigheterna har föreslagit att en behovsprövning ska ske av samtliga taltidningsprenumeranter.¹⁴ Behovsprövningen handlar dels om att den enskilde ska styrka sitt läshinder för att få tillgång till en taltidning, dels om att säkerställa att taltidningsabonnenterna får adekvat stöd för att kunna tillgodogöra sig tidningsinnehållet på bästa sätt.

Från taltidningsverksamhetens början till slutet av 1990-talet har prenumeration av taltidning varit förenad med ett krav på att prenumeranterna ska kunna styrka sitt behov, t.ex. genom att uppvisa intyg på läshinder i någon form. Ursprungligen hade detta krav sin bakgrund i att antalet mottagningsutrustningar var begränsat och det var angeläget att dessa tillföll personer som

---

¹⁴ Taltidningen 2.0, delrapport 1, Återrapportering av regeringsuppdrag Ku2010/1124/MFI om den framtida taltidningsverksamheten, s. 22.

hade ett primärt behov av en talutgåva. I samband med att taltidningsverksamheten permanentades 1988 föreslog Taltidningskommittén att rätten att teckna ett abonnemang på en radio- eller kassettidning också fortsättningsvis borde utgå från att behovet kunde styrkas. I propositionen anfördes vidare att det även utan begränsningar i antalet mottagnings-utrustningar var berättigat med ett behovsbevis, bl.a. eftersom verksamheten innefattade sådana kostnader att det var angeläget att tillse att insatserna kom de verkligt behövande till godo.¹⁵

I budgetpropositionen för 1998 föreslogs att intygskravet skulle avskaffas för taltidningsabonnenter när det gällde radio- och kassettidningar. Flera tidningsföretag hade dessförinnan påpekat att intygskravet hämmade både afatiker och dyslektiker från att prenumerera på taltidningar. När det gällde RATS-tidningar ansåg dock regeringen att intygskravet skulle behållas främst av kostnadsskäl.¹⁶

I dag är endast prenumerationer på RATS-tidningar förenade med ett intygskrav, 7 § tredje stycket förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar. Det är tidningsföretagens prenumerationsavdelningar som ombesörjer behovsprövningen och det kan ske genom att prenumeranten uppvisar ett intyg om sitt behov från t.ex. Synskadades riksförbund, logoped, läkare eller optiker. Frågan om ansvarsfördelningen vid behovsprövningen av taltidningsprenumeranter i det nya taltidningssystemet behandlas i avsnitt 5.3.

5.1.2 Skälen för förslaget

I denna promemoria görs, liksom i myndigheternas rapport, bedömningen att behovsprövningen är en viktig del i det nya taltidningssystemet. Detta eftersom det så långt möjligt är användarens behov som ska vara styrande för hur den faktiska konsumtionen av taltidningar sker. Behovsprövningen i det nya

¹⁵ Prop. 1987/88:145 s. 28, bet. 1987/88 KU:39, rskr. 1987/88:291.

¹⁶ Prop. 1997/98:1 utgiftsområde 1 s. 30, 1997/98:KU1, rskr. 1997/98:94.

taltidningssystemet är både ett sätt att se till att prenumeranterna får relevant stöd för att kunna dra nytta av det nya systemets fördelar och att säkerställa att stödet endast kommer de behövande till del.

Behovsprövningen syftar således bland annat till att ge prenumeranten rätt konsumtionsutrustning utifrån dennes önskemål om hur och var taltidningen ska läsas. I det nuvarande systemet är konsumtionssättet beroende av vilka produktions- och distributionslösningar som tidningsföretaget väljer och taltidningsprenumerantens behov är därmed sekundärt. I det nya taltidningssystemet kommer behovsprövningen också att bli en betydelsefull del för att i större utsträckning än i dag kunna ta till vara brukarens resurser när det gäller mottagningsutrustning. Om brukaren förfogar över egen apparatur som kan användas för digital mottagning av taltidningar bör detta vara det första alternativet för taltidningskonsumtionen. Görs bedömningen att brukaren är i behov av särskild mottagningsutrustning ska sådan tillhandahållas genom myndighetens försorg.

Behovsprövningen bör utökas till att gälla samtliga prenumeranter, eftersom behovsprövningen är avgörande för att varje användare ska kunna dra nytta av det nya systemets fördelar i form av bättre tillgänglighet och större valfrihet. Förslaget att behovsprövning för att erhålla mottagarutrustning ska ske av samtliga prenumeranter innebär således en utökning av behovsprövningen jämfört med i dag. Att samtliga prenumeranter kommer att behöva styrka sitt läshinder, t.ex. genom ett läkarintyg, bör inte medföra att möjligheterna att nå fler i målgruppen minskar. Såsom beskrivits i avsnittet ovan var sloandet av intygskravet för att få prenumerera på radio- och kassettidningar ett sätt att försöka underlätta för dyslektiker att ta del av taltidningar.¹⁷ Denna förändring har dock inte gett något resultat i form av fler prenumeranter ur gruppen med dyslexi.¹⁸

---

¹⁷ Prop. 1997/98:1, s. 30, bet. 1997/98:KU1, rskr. 1997/98:94.

¹⁸ Framtida inriktning för taltidningsverksamheten i Sverige, Rapport från Taltidningsnämnden 2008, s. 36.

5.2 Användarnas tillgång till internet

Förslag: Vid behovsprövningen bör användarnas tillgång till internet beaktas.

Skälen för förslaget: Den nya taltidningsmodellen, baserad på talsyntes och distribution via internet, kräver tillgång till internet. Vid behovsprövningen bör det beaktas om användarna redan har tillgång till internet. De läsare som saknar ett internetabonnemang bör kunna få ett sådant abonnemang utan avgift. En möjlighet att tillhandahålla internetabonnemang behöver alltså etableras. Det är lämpligt att denna uppgift vilar på TPB.

Det bör ankomma på myndigheten att avgöra om det är ändamålsenligt att de abonnemang som tillhandahålls endast kan användas för mottagning av taltidningar. Myndigheten bör därvid bland annat beakta risken för missbruk och om det medför extra kostnader att tillhandahålla låsta abonnemang jämfört med öppna internetabonnemang.

5.3 Ansvar för behovsprövning och stöd till användarna

Förslag: Den nya taltidningsmodellen kräver en väl fungerande organisation för behovsprövning och stöd till användarna. Talboks- och punktskriftsbiblioteket ska tills vidare ansvara för att denna centrala stödfunktion etableras och upprätthålls. Taltidningsnämnden inom Talboks- och punktskriftsbiblioteket ansvarar för att tillhandahålla mottagarutrustning och abonnemang som möjliggör mottagning av taltidningar via internet.

5.3.1 Myndigheternas förslag

Myndigheterna presenterar i rapporten ett förslag till en central funktion för stöd och information till läsarna med arbetsnamnet Lashjälpen.

Liksom tidigare kommer den som är intresserad av ett taltidningsabonnemang att först behöva vända sig till den aktuella tidningen. När det gäller taltidningsprenumerationer är det enligt myndigheterna rimligt att tidningsföretaget enbart hanterar den ekonomiska aspekten av prenumerationen, medan TPB och TTN ansvarar för övriga delar.

Stödet till användarna handlar först och främst om att se till att prenumeranten kan tillgodogöra sig taltidningen på det sätt som hon eller han vill. Inledningsvis måste därför prenumeranten få information om vilka möjligheter som finns. Frågan är sedan hur prenumeranten vill konsumera taltidningen och om det t.ex. är viktigt att kunna läsa tidningen mobilt. Prenumeranten har kanske också särskilda önskemål när det gäller urval och längd på tidningsinnehållet eller beträffande talsyntesen. En annan central fråga är om det i hushållet finns ett internetabonnemang, som kan användas för att ta emot taltidningen. Dessa frågor kommer enligt myndigheterna att hanteras av den föreslagna stödfunktionen Lashjälpen.

Lashjälpen kommer också enligt myndigheterna att ombesörja den inledande behovsprövningen, dvs. att prenumeranten intygar att hon eller han faktiskt är läshindrad och därmed berättigad till en taltidning. I det nuvarande taltidningssystemet är det tidningsföretagen som ansvarar för att prenumeranter på RATS-tidningar kan styrka läshinder.

Lashjälpen sänder sedan informationen vidare till andra aktörer i kedjan och sköter vid behov beställning av internetabonnemang samt annan utrustning som exempelvis spelare eller mobiltelefon. Därefter informeras den lokala instruktören, som kommer att finnas i organisationen, om den nya prenumeranten.

När all behövlig utrustning är levererad till prenumeranten görs ett hembesök för att se till att utrustningen installeras och fungerar tillfredsställande. Vid detta besök informeras också prenumeranten om hur utrustningen fungerar och används. TPB behöver för detta ändamål etablera en organisation med lokalt användarstöd över hela landet. I rapporten beskriver myndigheterna att det inom dagens RATS-system används arvoderade instruktörer för att erbjuda support och användarstöd lokalt. Lösningen uppges fungera bra och är sannolikt en modell att bygga vidare på.

När prenumerationen är tecknad och nödvändig teknik för att möjliggöra mottagning och uppspelning av taltidningen är installerad behöver supportorganisationen även kunna hjälpa användaren med frågor och problem som dyker upp under användningen. Det kan gälla frågor om utebliven tidning, bristande kvalitet i levererad produkt eller problem med utrustningen eller internetabonnemanget. Även frågor om alternativa sätt att konsumera taltidningen bör kunna förekomma.

5.3.2 Skälen för förslaget

Den tänkta funktionen Lashjälpen har en viktig roll i det kommande taltidningssystemet och i denna promemoria görs bedömningen att en sådan funktion är avgörande för att en övergång från befintliga taltidningstekniker kan ske utan stora problem för användarna. Det är angeläget att TPB tar ansvar för denna fråga under en övergångsfas. TPB:s ansvar för behovsprövning innefattar också att prenumeranten ska kunna intyga sitt läshinder, vilket i dagens system är en uppgift som åvilar tidningsföretagen.

I denna promemoria delas myndigheternas bedömning att det är rimligt att tidningsföretagen endast hanterar den ekonomiska aspekten av taltidningsprenumerationer i det nya taltidningssystemet och att myndigheten ansvarar för behovsprövning och

användarstöd. Taltidningsnämnden inom Talboks- och punktskriftsbiblioteket ansvarar för att tillhandahålla mottagarutrustning och abonnemang som möjliggör mottagning av taltidningar via internet.

Detta bör vara fallet inledningsvis. Se avsnitt 5.4 om att TPB bör undersöka förutsättningarna för att landsting genom sina syncentraler på sikt ska kunna överta en del av ansvaret för verksamheten som en naturlig del i sin forskrivningsverksamhet.

5.3.3 Särskilt om användarstöd under fältförsöket

Under fältförsöket som kommer att pågå under våren 2012 (se avsnitt 3.1) kommer myndigheten att göra ett antal insatser för att tillgodose användarnas behov.

En enkel, robust och användarvänlig spelare kommer att erbjudas de deltagande prenumeranterna. Den har tydliga knappar och det är även möjligt att anpassa spelaren för att erbjuda förenklad användning. Fältförsöket kommer att innehålla en paketlösning för prenumeranterna där internetanslutning ingår och det kommer således inte att krävas innehav av dator eller eget internetabonnemang. Vid ett hembesök kommer introduktion och personlig utbildning att erbjudas och det planeras även för introduktionsmöten via Synskadades Riksförbund. Inom två veckor efter det att fältförsöket inletts kommer återkoppling och uppföljning att genomföras och vid behov kommer förnyade hembesök att göras för att åtgärda eventuella problem. Support kommer också att tillhandahållas via telefon och e-post.

Erfarenheterna från fältförsöket kommer att ligga till grund för utformningen av användarvänliga lösningar vid den kommande övergången till det nya taltidningssystemet.

Fältförsöket inleddes i början av februari 2012 och enligt uppgift från TPB fungerar de nya tekniska lösningarna för produktion och distribution av taltidningar som planerat. I denna promemoria görs bedömningen att fältförsöket kommer

att ge värdefull information för myndigheten vid det fortsatta arbetet med att införa en storskalig lösning för hela den svenska taltidningsverksamheten, inte minst när det gäller användarnas behov av stöd vid övergång till det nya systemet.

5.4 Ansvar för behovsprövningen bör på sikt överföras till landstingen

Bedömning: Förutsättningarna för att delar av ansvaret för behovsprövning och stöd till taltidningsprenumeranter på sikt ska kunna överföras till landstingen och på så sätt bli en fråga för syncentralerna bör utredas av TPB.

Skälen för bedömningen: I TTN:s rapport från 2008¹⁹ bedöms att det är rimligt att taltidningsverksamheten följer samma principer för hantering av hjälpmedel till personer med funktionsnedsättning som gäller i övrigt i samhället, dvs. att behovsprövning av utrustning för konsumtion av taltidningar blir en fråga för landstingens syncentraler. Enligt rapporten är det både samhällsekonomiskt och rättvisemässigt tilltalande att behovsprövningen av detta hjälpmedel sker på samma sätt som för andra hjälpmedel.

En överföring av ansvaret för behovsprövning av konsumentutrustning för taltidningar till landstingen kommer att få konsekvenser för kostnaderna. Förutsättningarna för behovsprövningen varierar i olika delar av landet. I TTN:s rapport uppmärksammar nämnden detta förhållande och säger samtidigt att den inte haft möjlighet att bedöma hur detta skulle påverka enskilda landsting.²⁰

I promemorian görs bedömningen att det är rimligt att TPB närmare undersöker förutsättningarna för att överföra ansvaret

---

¹⁹ Framtida inriktning för taltidningsverksamheten i Sverige, s. 50 f.

²⁰ A a s. 58.

för behovsprövningen till landstingen. Tills vidare bör, som framgår ovan, ansvaret för denna verksamhet vila på TPB.

5.5 Särskilt om konsumtionsutrustning och ansvar

Bedömning: Det bör inte vara en statlig uppgift att ansvara för vidareutveckling av mottagarutrustning enligt den nya modellen.

Skälen för bedömningen: När det gäller konsumtionsutrustning är TTN enligt förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar ansvarig för att upphandla produktion av särskilda radiotidningsmottagare, framtagna enbart för detta ändamål. Dessutom ska TTN enligt förordningen ansvara för vidareutveckling av sådana mottagare.

I den nya taltidningsverksamheten kommer tekniska lösningar för produktion, distribution och konsumtion av taltidningar att bygga på öppna standarder och göras tillgängliga för kommersiell vidareutveckling. Detta gäller redan i dag för DAISY-spelare som används för talböcker. Den nya taltidningsförordningen bör därför inte reglera ett statligt ansvar för vidareutveckling av konsumtionsutrustning, utan detta bör skötas av marknaden.

6 Stödet till tidningsföretagen

6.1 Taltidningsstödet utformning

Förslag: Statligt stöd ska, i den mån det finns medel, kunna lämnas till tidningsföretag för utgivning av taltidningar avsedda för personer med sådana funktionsnedsättningar som innebär att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning.

Det statliga stödet ska utgöra ersättning för tidningsföretagens leverans av tidningsmaterialet i digital form till det centrala systemet för talsyntesproduktion. Vidare ska stödet täcka tidningsföretagens kostnader för prenumerationshantering och marknadsföring.

6.1.1 Bakgrund

Det nuvarande taltidningsstödet

Dagens system för stöd till taltidningar består av två olika modeller; schablonersättning och nettokostnadsersättning. Schablonersättningsmodellen tillämpas för de inlästa taltidningar som distribueras via radio eller via post i cd- eller kassetformat. Detta schablonbaserade stöd omfattar dels produktionsstöd, dels distributionsstöd. Produktionsstödet beräknas på taltidningens utgivningsfrekvens och ger ett högre belopp ju oftare tidningen ges ut. Även distributionsstödet för radiotidningar påverkas av utgivningsfrekvensen, men det stödet är också kopplat till hur

många av Teracom AB:s sändare som behöver användas för att distribuera taltidningen. En tidning med ett stort upptagningsområde behöver i allmänhet använda sig av fler sändare och får därmed ett högre distributionsstöd än en tidning som bara använder en sändare för distributionen. Radio-utsändningskostnaderna tar inte hänsyn till antalet prenumeranter som finns inom sändarens täckningsområde. För kassett- och cd-tidningar är distributionsstödet knutet till antalet utgivningsdagar och prenumeranter med ett schablonbelopp på 18 kronor för varje cd- eller kassettleverans.

Nettokostnadsersättning används för RATS-tidningarna. Denna ersättningsmodell baseras på att tidningen i en ansökan till taltidningsnämnden (TTN) redovisar en budget för årets taltidningsproduktion, samt de förväntade prenumerationsintäkterna. Baserat på denna budget erhåller tidningarna en preliminär ersättning med avdrag för prenumerationsintäkterna. Tidningen redovisar därefter de faktiska kostnaderna och intäkterna, varefter en definitiv ersättning kan fastställas. Stödet regleras sedan utifrån den tidigare utbetalade preliminära ersättningen. Distributionen av talsyntestidningarna administreras direkt från TTN:s kansli och är därför inte inkluderad i stödet.

Enligt 9 § förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar beslutar TTN om storleken på stöd-beloppen. Stödet får även omfatta kostnader för marknadsföring och abonnentutbildning. För radio- och kassettidningar finns en begränsning som innebär att stöd får lämnas med högst 25 000 kronor per abonnemang för tre- till sjudagarstidningar och med högst 100 kronor per exemplar för en- till tvådagarsstidningar. Grundtanken är att begränsa kostnaderna och ge taltidningarna ett incitament att skaffa fler prenumeranter. Stödet är även villkorat med att dagstidningsföretagen årligen redovisar de faktiska kostnaderna för taltidningsverksamheten, en redovisning som ska styrkas med revisorsintyg. Detta ger TTN möjlighet att bedöma verksamhetens ekonomiska situation. Till

detta kommer krav på kvartalsvis redovisning av antalet taltidningsprenumeranter.

Schablonersättningsmodellen infördes 2000 efter att TTN lämnat en promemoria till regeringen med förslag på ändrade ersättningsprinciper²¹. Regeringen motiverade förslaget med att den befintliga nettokostnadsersättningsmodellen inte skapade incitament för tidningsföretagen att begränsa sina kostnader vilket innebar svårigheter för staten att ha kontroll över verksamhetens kostnader. En schablonersättningsmodell ansågs ge bättre kontroll över statens utgifter och en förenkling av regelutlämpningen.²²

Utformningen av det nya taltidningsstödet

Myndigheterna har i den första delrapporten²³ presenterat en ny modell för taltidningsstödet utformning. Enligt myndigheterna innebär den nya taltidningsverksamheten, med centralt upphandlad produktion och distribution, att i huvudsak tre uppgifter faller på tidningen; leverans av en tidningsfil för produktion med talsyntes, prenumerationshantering och marknadsföring av taltidningen.

Den stödmodell som myndigheterna föreslår avser att utifrån den nya ansvarsfördelningen mellan TPB och tidningsföretagen ge full kostnadstäckning för tidningsföretagens arbete med talutgåvor. Detta innebär att stödet ska täcka kostnader för leverans av tidningsfiler till det centrala produktionssystemet samt kostnader för prenumerationshantering och marknadsföring. Tidningsföretagets ersättning blir direkt knuten till antalet utgåvor. För en tidning som utkommer 52 gånger om året blir ersättningen 52 gånger ersättningsbeloppet och för en tidning som utkommer 365 gånger om året blir ersättningen 365

²¹ Promemorior med förslag om ändrade ersättningsprinciper för taltidningsutgivning (Ku98/1212/Me och Ku98/2073/Me).

²² Prop. 1999/2000:1 utgiftsområde 1 s. 44 f, bet. 1999/2000:KU1, rskr. 1999/2000:60.

²³ Taltidningen 2.0, delrapport 1, Återrapportering av regeringsuppdrag Ku2010/1124/MFI om den framtida taltidningsverksamheten, s. 42 ff.

gångar beloppet. Leverans av tidningsfilen kommer att vara tidningens viktigaste bidrag och detta är även det första steget i den föreslagna produktionskedjan, som i slutändan genererar en taltidning. Prenumerationsintäkterna från taltidningarna går till tidningsföretagen. Se vidare avsnitt 6.4 om reglering av prenumerationspriset för taltidningar.

6.1.2 Skälen för förslaget

Den nuvarande stödordningen har visat sig få vissa mindre önskvärda konsekvenser. Till exempel ger dagens system med schablonersättning mycket olika utfall. För vissa tidningsföretag innebär taltidningsverksamheten en förlust medan den för andra innebär en vinst. Det finns således ett behov av att förändra ersättningssystemen i dagens taltidningsverksamhet.

Den föreslagna modellen för produktion och distribution av taltidningar, dvs. att produktion och distribution lyfts bort från tidningsföretagens ansvarsområde och i stället blir en fråga för TPB, är också i sig en anledning att förändra utformningen av taltidningsstödet. Något behov av ett produktions- och distributionsstöd direkt till tidningarna kommer då inte att finnas. Genom att produktions- och distributionssystemen kommer att upphandlas av TPB i det nya systemet kan en effektivisering av användningen av statliga medel för taltidningsverksamheten ske. Orsaken är att myndighetens centrala upphandling av produktionsresurserna innebär att resurser kan användas mer effektivt med en ökad förutsättning att pressa priserna i större omfattning än vad som är möjligt när enskilda tidningsföretag var för sig köper taltidningsproduktion.

Det föreslagna stödsystemet innebär också att tidningsföretagens och den ansvariga myndighetens administrativa arbetsbörda kan reduceras eftersom den förändrade ansvarsfördelningen mellan myndigheten och tidningsföretagen får till följd att färre delar av taltidningssystemet faller inom tidningsföretagens ansvarsområde. Därmed blir det färre

arbetsmoment som behöver kostnadsredovisas av tidningsföretagen och enklare för myndigheten att bestämma storleken på taltidningsstödet. Vidare bör det nya stödsystemet minska risken för att en del tidningars taltidningsverksamhet innebär förlust medan andra tidningars verksamhet genererar ett överskott. Ett enkelt och förutsägbart stödsystem bör också uppmuntra tidningsföretagens fortsatta engagemang i taltidningsverksamheten.

Tidningsföretagen ska erhålla stöd för utgivning av taltidningar i den mån det finns medel.

6.2 Stödets storlek

Förslag: Taltidningsnämnden inom Talboks- och punktskriftsbiblioteket ska bestämma storleken på stödet inom ramen för anslaget. Nämnden ska därvid särskilt beakta taltidningens utgivningsfrekvens samt kostnader för prenumerationshantering och marknadsföring av taltidningar.

Taltidningsnämnden ska ha möjlighet att begära in uppgifter från tidningsföretagen om intäkter och kostnader för taltidningsverksamheten.

Skälen för förslaget: I en ny förordning bör det anges att det är taltidningsnämnden inom TPB som bestämmer storleken på stödet inom ramen för anslaget och att nämnden därvid särskilt ska beakta taltidningens utgivningsfrekvens samt kostnader för prenumerationshantering och marknadsföring av taltidningar.

När nämnden överväger storleken på stödbeloppen bör den kunna hämta ledning ur den samlade erfarenhet som finns om tidningsföretagens kostnader för taltidningsverksamhet.

Därtill finns det en möjlighet för nämnden att begära in kostnadsredovisningar från tidningsföretagen om det skulle finnas behov av att inhämta närmare information om

kostnaderna. Utgångspunkten är att stödet ska ge full kostnadstäckning för tidningsföretagen.

Jämfört med gällande förordning för stöd till radio- och kassettidningar kommer inte någon ersättning för abonnentutbildning att kunna ges till tidningsföretagen. Ansvar för utbildning av abonnenter bör i stället ligga hos ansvarig myndighet. Särskilt under övergången till det nya taltidningssystemet är abonnentutbildning en naturlig del i den planerade centrala funktionen för stöd och information med arbetsnamnet Lashjälpen, se avsnitt 5.3.

6.3 Återbetalning av erhållet stöd

Förslag: Ett tidningsföretag bör vara återbetalningsskyldigt för belopp som utbetalas felaktigt.

Skälen för förslaget: Uttryckliga bestämmelser om återbetalningsskyldighet bör införas i den nya förordningen om taltidningar.

Frågan är då i vilka fall och under vilka förutsättningar krav på återbetalning ska vara möjligt. För det första bör återbetalningsskyldighet finnas när ett tidningsföretag lämnat oriktiga uppgifter eller på annat sätt orsakat att driftsstödet betalats ut felaktigt eller med för högt belopp.

Vidare bör en skyldighet att återbetala erhållet stöd även finnas om stödet av något annat skäl än vad som nämnts ovan har betalats ut felaktigt eller med för högt belopp. I dessa fall beror det inte på tidningsföretaget att stödet betalats ut felaktigt. Exempelvis kan taltidningsnämnden ha gjort en felaktig beräkning av stödets storlek eller felaktigt ha beviljat stöd trots att tidningsföretaget i fråga inte uppfyllde villkoren för stödet.

En förutsättning för att tidningsföretaget i den här typen av fall ska vara skyldigt att återbetala stödet bör vara att företaget borde ha insett att stödet betalats ut felaktigt eller med för högt

belopp. En grund för återbetalningsskyldighet bör även vara att villkor i beslutet om stöd inte följs. Slutligen bör även underlåtenhet att fullgöra redovisningsskyldigheten av intäkter och kostnader för utgivningen av taltidningen vara en grund för återbetalningsskyldighet.

6.4 Reglering av prenumerationspriset för taltidningar

Bedömning: En ny förordning om taltidningar bör inte innehålla någon reglering av prenumerationspriset för taltidningar.

6.4.1 Bakgrund

Prenumerationspriset på taltidningen ska enligt 8 § förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar motsvara priset på den tryckta förlagan till taltidningen. Även priset på så kallade dubbelprenumerationer, dvs. när ett hushåll prenumererar både på en tryckt och en talad tidning, är reglerat i förordningen. I dessa fall betalar taltidningsprenumeranten för båda tidningarna sammanlagt 110 procent av prenumerationspriset för den tryckta tidningen.

Den nuvarande prissättningsprincipen diskuterades redan i samband med att den inledande försöksverksamheten med taltidningar utvärderades²⁴ och även i samband med de förändringar som föreslogs av Taltidningskommittén 1984 och som sedan godtogs av regeringen och riksdagen.²⁵ Flera argument lades då fram för att reglera priset på taltidningar, främst att det var naturligt att talutgåvan av en dagstidning tillhandahålls till ett pris som motsvarar den tryckta tidningens.

²⁴ Prop. 1981/82:129 s. 18 f, bet. 1981/82:KU31, rskr. 1981/82:409.

²⁵ Prop. 1984/85:138 s. 34 f, bet. 1984/95: KU138, rskr. 1984/85:294.

Det hävdades också att principen om lika pris innebar en betydande subventionering av priset för talutgåvan och att detta subventionerade pris kunde motiveras med den handikapppolitiska strävan att handikappade ska få del i samhällslivet på samma villkor som andra.

Syftet med grundprincipen att taltidningen ska kosta lika mycket som en vanlig prenumeration på en dagstidning tycks också ha varit att likställa samtliga prenumeranter, dvs. att inte i detta avseende särbehandla människor med läshinder.

När det gäller dubbelabonnemang, dvs. sådana abonnemang där ett hushåll abonnerar på både en dagstidning i tryckt och i talad version, har det ansetts berättigat med ett starkt rabatterat pris med hänsyn till de synskadades hushållssituation. Ett visst, i förväg bestämt, pris på talutgåvan har också ansetts underlätta möjligheterna att bedöma behovet av och intresset för en utbyggd taltidningsverksamhet.

6.4.2 Skälen för bedömningen

I myndigheternas första rapport med anledning av regeringsuppdraget föreslås att reglering av prenumerationspriset inte bör ske i förordning, utan i stället genom en dialog mellan TPB och taltidningarna.²⁶ Även i TTN:s rapport *Framtida inriktning för taltidningsverksamheten i Sverige (2008)* föreslås att frågan om priset för taltidningarnas prenumeration ska ses över och att en möjlighet är att tidningsföretagen själva ges rätten att bestämma priset på prenumerationen.

TTN:s rapport pekar på att det redan i dag finns problem med reglerna om att prenumerationspriset på taltidningen ska motsvara priset på den tryckta tidningen. Prenumerantintäkterna från talutgåvor går, utom då det gäller RATS-tidningar, direkt till tidningen och eftersom dagens taltidningsstöd ersätter kostnaden för produktion och distribution är det missvisande att

---

²⁶ Taltidningen 2.0, delrapport 1, Återrapportering av regeringsuppdrag Ku2010/1124/MFI om den framtida taltidningsverksamheten, s. 22.

likställa prenumerationspriset för den tryckta och den talade tidningen då kostnaderna är betydligt lägre för taltidningen. Varje ny prenumerant för taltidningen innebär således intäkter som tillfaller tidningen utan någon direkt motprestation.

Dessutom gäller i dag för både inlästa taltidningar och talsyntestidningar att användarna inte får del av allt material som seende läsare får. 100 procent av prenumerationspriset för en tryckt tidning är därvid ett förhållandevis högt pris. Förvisso kommer det nya systemet innebära att mer av tidningens innehåll kan tillgängliggöras i talutgåvorna jämfört med i dag, men talutgåvan kommer ändå vara en annan produkt än papperstidningen.

En mer flexibel hållning till prenumerationspriset kan också innebära ett ökat intresse och engagemang från tidningsföretagens sida vilket i sig är positivt för taltidningsverksamheten på sikt. Tidningsföretagen bör därför själva ansvara för prissättningen när det gäller taltidningsprenumerationer och även s.k. dubbelprenumerationer.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan bedöms att prenumerationspriset inte bör regleras i den nya förordningen om taltidningar. TPB bör följa tidningsföretagens prissättning av taltidningar och undersöka om den avskaffade regleringen påverkar antalet taltidningsabonnenter. Vid behov bör myndigheten lämna förslag till förändringar av regelverket.

6.5 Urval och prioriteringar

Bedömning: En ny förordning om taltidningar bör inte innehålla några riktlinjer för urval och prioriteringar vid fördelning av stödet till taltidningar.

6.5.1 Bakgrund

I 5 § förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar beskrivs syftet med stödet vara att så många synskadade som möjligt ska få tillgång till dagstidningar. Vidare sägs att vid fördelning av stödet ska en god geografisk spridning eftersträvas och i områden där politisk konkurrens mellan olika tidningar förekommer ska stödet även syfta till att uppnå politisk mångfald.

Den senare delen av bestämmelsen riktar sig till den ansvariga myndigheten som har till uppgift att fördela stödet och aktualiseras då flera tidningar ansöker om stöd för utgivning av taltidningar, men begränsningar i tillgängliga stödmedel innebär att myndigheten måste göra ett urval mellan sökande tidningsföretag.

Dagens regelverk tillkom när taltidningsverksamheten permanentades och började byggas ut. En fråga som då ställdes var om det var viktigare att prioritera en god geografisk spridning av taltidningar än politisk mångfald i utbudet. Det framhölls att det väsentliga var att fånga upp det intresse för taltidningar som fanns från utgivarhåll och att utbyggnaden borde baseras på en samlad bedömning av olika faktorer i syfte att uppnå bredast tänkbara genomslag i förhållande till målgruppen samt största effekt av tillgängliga bidragsmedel.²⁷ Vidare sades att ett hinder mot en utbyggnad baserad på politisk balans och regional likabehandling låg i dagspressens egen struktur där bland annat likvärdig konkurrens mellan morgontidningar förekom endast på ett fåtal orter.

6.5.2 Skälen för bedömningen

Den utbyggnad av taltidningsverksamheten som skett sedan verksamheten fick sin fasta form i slutet av 1980-talet innebär att myndighetens behov av att göra prioriteringar och urval mellan

---

²⁷ Prop. 1987/88:145 s. 26, bet., 1987/88:KU39, rskr.1987/88:291.

tidningsföretag som vill ge ut taltidningar inte är lika stort i dag. Vid utgången av 2010 gavs sammanlagt 97 tidningstitlar ut som taltidning. Detta innebär att mer än hälften av landets alla dagstidningar utkommer som talutgåva och att de sammantaget täcker i det närmaste hela landet. När det gäller hög- och medelfrekventa dagstidningar, dvs. tidningar som utkommer med 6–7 nummer per vecka så är drygt 85 procent representerade i taltidningsverksamheten.²⁸

I praktiken har behovet av att prioritera mellan taltidningsansökningar inte aktualiserats på senare tid eftersom de höga kostnader som är förenade med nuvarande produktions- och distributionstekniker lett till att de statliga medel som anslås för verksamheten inte medgett någon fortsatt utbyggnad av taltidningsverksamheten.

De förändringar som nu föreslås för taltidningsverksamheten innebär att de statliga medel som anslås kan användas på ett betydligt mer effektivt sätt. Det innebär att stöd kan ges till ett större antal taltidningar om det finns intresse från tidningsföretagen. Det saknas därför behov av riktlinjer för myndighetens arbete med urval och prioriteringar mellan ansökningar om stöd för utgivning av taltidningar.

---

²⁸ TPB:s årsredovisning 2010, s. 27 och Framtida inriktning för taltidningsverksamheten – Rapport från Taltidningsnämnden (2008), s. 15.

7 En ny förordning om taltidningar

7.1 En ny förordning om taltidningar

Förslag: Den föreslagna taltidningsverksamheten ska regleras i en ny förordning.

Skälen för förslaget: Stödet till taltidningar i det nya systemet kommer att skilja sig från det nuvarande taltidningsstödet, bl.a. genom att den ansvariga myndigheten, Talboks- och punktskriftsbiblioteket, och tidningsföretagen kommer att få förändrade uppgifter.

För att möjliggöra framtida teknikutveckling på området bör också en bred, teknikoberoende definition av taltidning användas. Målgruppen bör vidare harmonieras med den som gäller för talboksverksamheten.

I det nya systemet kommer möjligheten till individuell anpassning av mottagarutrustning vara ett väsentligt inslag. För att möjliggöra detta bör behovet av mottagarutrustning kunna styrkas. Möjligheten att få ett särskilt internetabonnemang, som är låst till taltidningsfunktioner bör också regleras.

Inslagen i den föreslagna taltidningsverksamheten kräver en annan reglering än den som finns i förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar. Regleringen bör ske i en ny förordning om taltidningar.

7.2 Två parallella förordningar

Bedömning: Stöd till radio-, kassett- och RATS-tidningar bör fortsatt regleras i förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio och kassettidningar.

Förslag: Förhållandet mellan de två förordningarna klargörs genom att tillämpningsområdet för den nya förordningen om taltidningar bl.a. bestäms så att den inte ska tillämpas på taltidningar som regleras i förordningen om statligt stöd till radio- och kassettidningar.

Skälen för bedömningen och förslaget: Radio-, kassett- och RATS-tidningar kommer fortfarande att produceras, distribueras och konsumeras under en övergångsperiod. Dessa taltidningar kommer således att existera parallellt med taltidningarna i det nya systemet och bör fortsatt regleras i den nuvarande förordningen (1988:528) om stöd till radio- och kassettidningar. Denna förordning bör därför finnas kvar under övergångsperioden.

Myndigheterna beräknar att systemet med inlästa taltidningar ska upphöra 2014 och att samtliga taltidningar då ska produceras med talsyntes och distribueras via internet. Även systemet med produktion och distribution av RATS-tidningar bör upphöra för att samtliga taltidningsprenumeranter ska kunna ta del av det nya systemets fördelar och för att undvika en situation som inte möjliggör ett fullt tillvaratagande av de positiva effekterna av det nya taltidningssystemet. Bedömningen görs att TPB bör kunna verka för att detta sker senast 2016. När det inte längre förekommer några radio-, kassett- och RATS-tidningar kan den nuvarande stödförordningen upphävas.

Tillämpningsområdet för de två förordningarna om stöd till taltidningar behöver klargöras. Det bör ske genom att det i den nya förordningen om taltidningar anges att förordningen inte ska tillämpas på radio- och kassettidningar, som i stället regleras i förordningen om statligt stöd till radio- och kassettidningar.

8 Riksdagens beslut om formerna för taltidningsverksamheten

Förslag: Riksdagen föreslås besluta att inriktningen för den framtida taltidningsverksamheten bör vara att personer med sådana funktionsnedsättningar som innebär att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning, får god tillgång till dessa tidningar genom taltidningar.

Den framtida taltidningsverksamheten bör vidare präglas av en ändamålsenlig användning av statens medel genom ett effektivt utnyttjande av nya tekniker för produktion, distribution och konsumtion av taltidningar.

Det bör ankomma på regeringen att bestämma den närmare utformningen av reglerna för taltidningsverksamheten.

Skälen för förslaget: Principer för den nuvarande verksamheten med utgivande av taltidningar genom radio- och kassettidningar har beslutats av riksdagen. I proposition om stöd till radio- och kassettidningar (prop. 1987/88:145) slås bl.a. följande fast:

- Huvudalternativet i den fortsatta verksamheten ska vara redigerade och förlagetrogna inlästa taltidningsutgåvor.
- Vid utgivningen ska eftersträvas en god geografisk spridning.
- Radio- och kassettidningar ska förbehållas synskadade.

- Rätten att teckna ett abonnemang på en radio- eller kassettidning bör utgå från att behovet kan styrkas.
- Huvudregeln bör vara att ett abonnemang är personligt. Vissa institutioner bör dock efter särskild prövning kunna teckna abonnemang.
- Taltidningsnämnden ska fördela stödet till radio- och kassettidningar.
- De frekvenser som används för Sveriges Riksradios sändningar används även i fortsättningen för sändning av radiotidningar.
- Taltidningsnämnden bör svara för vidareutveckling och upphandling av nödvändig teknisk mottagarutrustning.
- Inom ramen för verksamheten bör riktade utbildnings- och informationsinsatser i syfte att underlätta läsningen av en talutgåva och hanteringen av tillhörande teknisk utrustning ske.
- Riktade utbildnings- och informationsinsatser i syfte att underlätta läsningen av en talutgåva och hanteringen av tillhörande teknisk utrustning bör göras inom verksamheten.
- Bidrag för utgivning av radio- eller kassettidning ska ge full nettokostnadstäckning för utgivande företag. Bidraget bör även kunna omfatta vissa kostnader för marknadsföring och abonnentutbildning. Bidragsgivningen bör innefatta krav på kostnadsredovisningar, där företagen redovisar de kostnader som är direkt hänförliga till utgivningsverksamheten.

Efter förslag i budgetpropositionen för 1994 har riksdagen beslutat om en utvidgning av målgruppen till dyslektiker och afatiker.²⁹

---

²⁹ Prop. 1993/94:100, bilaga 12, bet. 1993/94:KU27, rskr. 1993/94:192.

Efter förslag i budgetproposition för 1998 har riksdagen beslutat att det inte längre ska krävas intyg för att teckna abonnemang på analoga radio- och kassettidningar.³⁰

Efter förslag i budgetpropositionen för 2000 har riksdagen beslutat att en schablonmodell ska användas när Taltidningsnämnden beslutar om stödnivåer till radio- eller kassettidningar inom anslaget.³¹

I förordningen (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar kommer dessa principer till uttryck.

I denna promemoria föreslås ett nytt system för att framställa, distribuera och konsumera taltidningar. Det innebär att dagstidningsföretag skickar en datafil, som innehåller dagstidningen, till ett centralt produktionssystem som Talboks- och punktskriftsbiblioteket förfogar över. Genom detta system produceras själva taltidningen med syntetiskt tal. Taltidningen distribueras sedan via internet varvid läsarna kan tillgodogöra sig innehållet genom olika slag av mottagarutrustning. Se närmare om detta i avsnitt 2 och 3.

Genom det nya produktions- och distributionssystemet kommer tidningsföretagen och myndigheten att få andra uppgifter än i det nuvarande systemet. Detta innebär att stödet kommer att behöva förändras.

Under en övergångsfas kommer emellertid det nuvarande och det nya systemet för produktion och distribution av taltidningar att existera parallellt. Förordningen om statligt stöd till radio- och kassettidningar kommer att reglera stödet till radio- och kassettidningar, medan en ny förordning kommer att reglera stödet till taltidningar som produceras och distribueras via internet. Se även avsnitt 3 och 7.

När produktionen och distributionen av taltidningar endast sker i det nya systemet och det således inte längre förekommer några radio- och kassettidningar kan förordningen om statligt stöd till radio- och kassettidningar upphävas.

---

³⁰ Prop. 1997/98:1 utgiftsområde 1, bet. 1997/98KU1, rskr. 1997/98:94.

³¹ Prop. 1999/2000:1 utgiftsområde 1, bet. 1999/2000:KU1, rskr. 1999/2000:60.

För att inhämta riksdagens medgivande till de övergripande principerna för den framtida taltidningsverksamheten bör det i budgetpropositionen för 2013 föreslås att riksdagen ska besluta om inriktningen för den nya taltidningsverksamheten.

Beslutet bör innebära att inriktningen för den framtida taltidningsverksamheten ska vara att personer med sådana funktionsnedsättningar som innebär att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning får god tillgång till dessa tidningar genom taltidningar. Inriktningen bör vidare vara en ändamålsenlig användning av statens medel genom ett effektivt utnyttjande av nya tekniker för produktion, distribution och konsumtion av taltidningar.

Det bör ankomma på regeringen att bestämma den närmare utformningen av taltidningsverksamheten.

9 Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

Bedömning: Utgivning av taltidningar är en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse och träffas som sådan inte av EUF-fördragets statsstödsregler.

Skälen för bedömningen: Statliga stöd ska beaktas mot bakgrund av EUF-fördragets³² statsstödsregler. Huvudregeln om statsstöd finns i artikel 107 i EUF-fördraget (tidigare artikel 87 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen). Där anges att om inte annat föreskrivs i fördraget, är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrیدا konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den inre marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Statsstöd ska anmälas till Europeiska kommissionen enligt artikel 108 i fördraget.

Genom den föreslagna förändringen av taltidningsstödet föreslås stödet få formen av en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse, dvs. en allmännyttig tjänst.

I EU-domstolens dom i Altmarkmålet³³ fann domstolen att ersättning för allmännyttiga tjänster inte utgör statligt stöd i den mening som avses i artikel 107 i fördraget, under förutsättning att fyra kumulativa kriterier är uppfyllda. För det första ska det

³² Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

³³ Mål C-280/00, Altmark Trans och Regierungspräsidium Magdeburg mot Nahverkehrsgesellschaft Altmark, REG 2003, s. I-7747.

företag som får stöd faktiskt ha ålagts skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster, och dessa skyldigheter ska vara klart definierade. För det andra ska de parametrar som används vid beräkning av ersättningen vara fastställda i förväg på ett objektivt och öppet sätt. För det tredje får ersättningen inte överstiga vad som krävs för att täcka alla eller en del av de kostnader som har uppkommit i samband med skyldigheterna att tillhandahålla allmännyttiga tjänster, med hänsyn tagen till de intäkter som därvid har erhållits och till en rimlig vinst. Slutligen konstaterade domstolen att när det företag som ges ansvaret för att tillhandahålla de allmännyttiga tjänsterna i ett konkret fall inte har valts ut efter ett offentligt upphandlingsförfarande som gör det möjligt att välja den anbudsgivare som kan tillhandahålla dessa tjänster till den lägsta kostnaden för det allmänna, ska den ersättningsnivå som behövs fastställas på grundval av en undersökning av de kostnader som ett genomsnittligt och välskött företag som är lämpligt utrustat skulle ha åsamkats vid fullgörandet av skyldigheten att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

Kommissionens beslut av den 20 december 2011 om tillämpningen av artikel 106.2 i EUF-fördraget på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (OJ L7, 11.01.2012, p.3-10) innebär en precisering av vad som framgår av praxis på området. Enligt artikel 2c i beslutet framgår att stöd för vård och integrering av sårbara grupper är undantaget från anmälningsskyldigheten för statsstöd. Av beslutet framgår också att det inte finns något tak för kompensationen till det företag som utför tjänsten.

Av artikel 4 i beslutet framgår att tillhandahållande av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse ska anförtros det berörda företaget genom en eller flera officiella handlingar, som varje medlemsstat själv får fastställa formen för.

I det föreslagna taltidningssystemet kommer tidningsföretagen att erhålla ersättningen för taltidningsutgivningen genom beslut av taltidningsnämnden inom Talboks- och

punktskriftsbiblioteket. Taltidningsnämnden får besluta de villkor som ska gälla för stödet. Nyss nämnda förhållanden får anses uppfylla kraven i den aktuella artikeln i EUF-fördraget.

Av artikel 5 i beslutet framgår att ersättningen inte får överstiga vad som krävs för att täcka nettokostnaden för att fullgöra skyldigheterna i samband med tillhandahållandet av allmännyttiga tjänster, inklusive en rimlig vinst. I artikeln anges också hur kostnaderna ska beräknas.

I det nya taltidningssystemet kommer tidningsföretagen att få ersättning för sina kostnader för att tillhandahålla tjänsten. Ersättningen kommer att avse tidningsföretagens kostnader för leverans av tidningsmaterial i digital form till det centrala systemet för taltidningsproduktion, prenumerationshantering och marknadsföring. Stödsystemet bygger på en nettokostnadsersättning, dvs. ersättningen ska endast täcka tidningsföretagens faktiska kostnader. Se närmare avsnitt 6.1.

Abbonenterna kommer att betala ett visst belopp för att erhålla taltidningen, men detta belopp motsvarar inte alls kostnaderna för produktionen av tidningen, utan dessa subventioneras av staten.

I sammanhanget kan nämnas att en abonnent på en taltidning, för att erhålla nödvändig mottagarutrustning, måste kunna styrka sitt behov av en sådan tidning. Andra personer än de som tillhör målgruppen, dvs. personer med en sådan funktionsnedsättning som gör att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning, kommer således inte att kunna ta del av taltidningar eftersom dessa inte kan erhålla den mottagarutrustning som krävs.

Vid dessa förhållanden föreligger därmed en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse, vilken är undantagen från skyldigheten att anmäla statsstöd enligt EU:s regler.

10 Konsekvenser av förslagen

10.1 Konsekvenser för staten

Det nya produktions- och distributionssystem för taltidningar som nu föreslås innebär att statens anslag till taltidningsverksamheten kan användas på ett effektivare sätt. Det nya systemet innebär ökad tillgänglighet för användarna och en möjlighet att utveckla taltidningsverksamhetens omfattning och nå en större del av målgruppen. Den mer ändamålsenliga och utvecklingsbara taltidningsverksamheten är också mer kostnads-effektiv jämfört med dagens lösningar.

Myndigheterna har i den andra delrapporten från den 1 september 2011 lämnat kostnadsberäkningar för åren 2012–2015. Prognosen bygger på ett budgetutrymme om 118,5 miljoner kronor per år under 2012 och 2013, vilket motsvarar taltidningsanslaget och ett tillskott på 5 miljoner kronor för regeringsuppdraget om den framtida taltidningsverksamheten.

Myndigheterna anger i rapporten att taltidningsverksamheten kommer att resultera i ett underskott om 6,1 miljoner kronor för 2012 och 1 miljon kronor för 2013. Underskottet för 2012 har hanterats genom en tillfällig anslagskredit. Därefter minskar kostnaderna för verksamheten till drygt 70 miljoner kronor per år för 2014 och 2015 enligt myndigheternas bedömning.

Beräkningarna är baserade på att fältförsök och upphandling av det nya taltidningssystemet genomförs under 2012, att tidningsföretagen flyttar över sin verksamhet med inlästa taltidningar till de nya tekniska lösningarna under 2013 och att denna migrering avslutas andra kvartalet 2014.

Förslaget att taltidningsnämndens beslut om att ett beviljat stöd inte längre ska betalas ut om det kan antas att bidraget beviljats på grund av felaktiga uppgifter och om tillhandahållande av mottagarutrustning ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol innebär nya arbetsuppgifter för dessa domstolar. Det bedöms dock att antalet mål kommer att vara få och att kostnaderna kan rymmas inom ramen för Sveriges Domstolars befintliga resurser.

10.2 Konsekvenser för företagen

Det nya taltidningssystemet kommer att vara baserat på öppna och internationellt etablerade standarder för produktion och distribution av talsyntesbaserade tidningar. Detta möjliggör en fortsatt utveckling av nya tjänster och produkter för målgruppen och en växande marknad för företag som är verksamma inom området. Fler tidningsföretag kommer att ha möjlighet att ge ut taltidningar och det finns förutsättningar att nå många fler än i dag ur målgruppen läshindrade.

Stödet till tidningsföretagen kommer med det nya systemet för taltidningsproduktion och distribution att baseras på ersättning för företagens leverans av tidningsfiler till det centrala produktionssystemet. Tidningsföretagens ansvar för produktion och distribution bortfaller och ersättningens storlek blir direkt knuten till antalet utgåvor av tidningen. Stödet ska ge full kostnadstäckning för tidningsföretagens verksamhet med taltidningar. Jämfört med dagens ersättningsmodell innebär det nya systemet bättre förutsebarhet och mindre risk för tidningsföretagen att taltidningsverksamheten kan innebära förluster.

Eftersom det nya taltidningssystemet inte längre kommer att ge ersättning för inläsning och radiodistribution kommer företag verksamma inom taltidningsproduktion att påverkas av förändringarna i denna del. Detsamma gäller de tidningsföretag som i dag själva har personal anställd för redigering och inläsning

av radio- och kassettidningar. Dessa företag behöver sannolikt vidta vissa åtgärder för att anpassa sin verksamhet till de nya omständigheterna. Det kan inte uteslutas att personalminskningar eller andra typer av rationaliseringar behöver genomföras.

Ungefär 20 miljoner kronor av taltidningsanslaget används i dag för att betala för distribution av inlästa taltidningar via radiosändning. Distributionen utförs av det statliga företaget Teracom AB och förändringarna som nu föreslås innebär att företaget inte längre kan tillgodogöra sig intäkter från denna verksamhet. Bolagets kostnader för verksamheten upphör dock samtidigt.

10.3 Övriga konsekvenser

Förslagen i denna promemoria bedöms inte få några påtagliga konsekvenser när det gäller den kommunala självstyrelsen, brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

Beträffande förslagets konsekvenser för miljön kan det inte uteslutas att avskaffandet av post- och buddistribution av cd- och kassettidningar leder till minskad miljöpåverkan.

Departementsserien 2012

Kronologisk förteckning

---

1. Nya regler om prospekt. Fi.
2. Specialist i allmänmedicin – en yrkeskvalifikation för läkare i allmänpraktik. S.
3. Rättssäkerhet och likabehandling i arbetslöshetsförsäkringen. A.
4. Revision i finansiella företag. Fi.
5. Behandling av personuppgifter vid Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering. A.
6. Patientrörlighet i EU
förslag till ny lag. S.
7. Fordonsrelaterade skulder. N.
8. Nationell samordning av hemslöjden
– en översyn av Nämnden för hemslöjdsfrågor. Ku.
9. Karenstid för egenföretagare, m.m. S.
10. Blankning. Fi.
11. Kontrollköp – ålderskontroll vid försäljning av folköl, tobak och receptfria läkemedel. S.
12. En ny taltidningsverksamhet. Ku.

Departementsserien 2012

Systematisk förteckning

Socialdepartementet

Specialist i allmänmedicin – en yrkeskvalifikation för läkare i allmänpraktik. [2]

Patientrörlighet i EU
förslag till ny lag. [6]

Karenstid för egenföretagare, m.m. [9]

Kontrollköp – ålderskontroll vid försäljning av folköl, tobak och receptfria läkemedel. [11]

Finansdepartementet

Nya regler om prospekt. [1]

Revision i finansiella företag. [4]

Blankning [10]

Näringsdepartementet

Fordonsrelaterade skulder. [7]

Kulturdepartementet

Nationell samordning av hemslöjden
– en översyn av Nämnden för hemslöjdsfrågor. [8]

En ny taltidningsverksamhet. [12]

Arbetsmarknadsdepartementet

Rättssäkerhet och likabehandling i arbetslöshetsförsäkringen. [3]

Behandling av personuppgifter vid Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering. [5]

